

Rośliny źródłem leku laryngologicznego (część 2)

Plants as sources of ent medicines (part 2)

Krzysztof Jędrzejko, Mariusz Kozłowski, Michał Maniara

STRESZCZENIE

WSTĘP

Artykuł jest kontynuacją opracowań dotyczących wykorzystania zasobów roślin leczniczych na świecie z możliwością ich wykorzystania jako źródła surowcowego do produkcji leków przydatnych w leczeniu i profilaktyce schorzeń laryngologicznych.

Katedra i Zakład Botaniki Farmaceutycznej i Zielarstwa Wydziału Farmaceutycznego z Oddziałem Medycyny Laboratoryjnej w Sosnowcu, SUM w Katowicach

WYNIKI

Prezentowano wykaz 226 gatunków roślin leczniczych stosowanych w laryngologii na świecie pod kątem ich właściwości farmakologicznych i cennych cech użytkowych. W ośmiu kolumnach przedstawiono: liczbę porządkową, nazwę gatunkową, formę życiową, zastosowanie w typach leczenia, związki czynne farmakologicznie zawarte w surowcach roślinnych, główne działania farmakologiczne, surowiec roślinny i inne cechy użytkowe.

WNIOSKI

Wybrane gatunki w zdecydowanej większości należą do roślin wieloletnich. Często wykorzystywane są w tradycyjnej polskiej medycynie ludowej, naturalnej, homeopatycznej i weterynaryjnej. Nierzadko są to taksony farmakopealne i ujęte w Urzędowym spisie leków oraz indeksie roślin leczniczych świata. Spośród wielu aktywnych substancji chemicznych do najczęściej wymienionych należą: izoprenoidy, flawonoidy, węglowodany i związki pokrewne oraz fenole, alkaloidy i garbniki. Z działań farmakologicznych najczęściej wykorzystanych w laryngologii najliczniej reprezentowane są surowce wykazujące właściwości: antyseptyczne, przeciwzapalne, ściągające, rozkurczowe, wykrztuśne, przeciwbólowe i przeciwdrobnoustrojowe. Główne surowce lecznicze to: liść, ziele oraz olejki eteryczne. Do średnio licznych należą: korzeń, owoc i kwiat. Do rzadkich surowców zaliczono korę, nasiona oraz żywicę. W wykazie znajdują się gatunki posiadające wiele innych cech użytkowych jak: ozdobne, aromatyczne, przydatne w przemyśle kosmetycznym, barwierskim, spożywczym i w rolnictwie. Niektóre z nich zawierają substancje toksyczne dla ludzi i zwierząt.

ADRES

DO KORESPONDENCJI:

lek. med. Mariusz Kozłowski
41 – 214 Sosnowiec; ul. Torfowa 16
tel. 506 – 090 – 114
e – mail: mk70@vp.pl

Ann.Acad.Med.Siles. 2009, 63, 3, 7-32
Copyright © Śląski Uniwersytet Medyczny
w Katowicach
ISSN 0208-5607

SŁOWA KLUCZOWE

zasoby roślinne, surowce roślinne, schorzenia laryngologiczne.

ABSTRACT

INTRODUCTION

The paper constitutes a follow up to the analysis concerning the use of medicinal plants of the world, with special focus on the production of medicines used in preventive activity and treatment of ENT disorders.

RESULTS

An index of 226 species of medicinal plants used in ENT practice worldwide was presented according to their pharmacologic properties and valuable application properties. The categories presented in eight columns were: ordinal number, the name of the species, life form, application in various treatment types, pharmacologically active agents present in plant materials, main pharmacologic activity, plant material and other application properties.

CONCLUSION

The species selected are mainly perennial plants. They are frequently used in traditional Polish folk medicine, natural medicine, homeopathic medicine and veterinary treatment. Many of them are taxonomic units recorded in pharmacopoeias, the official index of medicines and the index of medicinal plants of the world. Among numerous active chemical substances, the most frequently mentioned are: isoprenoids, flavonoids, carbohydrates and related compounds, phenols, alkaloids, and tannins. Among the pharmacologic effects most often used in ENT practice are: antiseptic, anti-inflammatory, astringent, antispasmodic, expectorant, analgesic and antibacterial. The main raw materials are: leaf, herb and essential oils. Less numerous are: root, fruit and flower. Rare raw materials are: bark, seeds and resin. In the index there are also species having many other application properties, such as: decorative and aromatic, as well as properties used in cosmetic industry, food processing and farming. Some of them may contain substances toxic for people or animals.

KEY WORDS

plant resources, plant materials, ENT disorders.

WSTĘP

Artykuł ten kontynuuje tematyczną serię opracowań autorów dotyczącą wykorzystania naturalnych zasobów gatunkowych roślin leczniczych na świecie, mając na uwadze możliwości ich wykorzystania jako źródła surowcowego do produkcji leków przydatnych w lecznictwie i profilaktyce schorzeń laryngologicznych.

MATERIAŁ I METODY

Dane tabeli pozyskano na podstawie zebranych informacji źródłowych zamieszczonych

w obszernym światowym piśmiennictwie specjalistycznym. Zamieszczono tutaj systematyczny wykaz łącznie - polski 226 gatunków roślin leczniczych *Plantae medicae*, pochodzących z różnych stref geograficzno - klimatycznych świata. Pozyskane dane porównano z wynikami otrzymanymi dla roślin stomatologicznych. Spośród 226 gatunków jedynie 22 nie znalazły zastosowania w leczeniu schorzeń *stricte* stomatologicznych. Natomiast wiele spośród opisanych taksonów roślinnych znajduje zastosowanie w leczeniu jednostek chorobowych z pogranicza stomatologii i laryngologii (obszar jamy ustnej z przyzębiem).

ROŚLINY ŹRÓDŁEM LEKU LARYNGOLOGICZNEGO (CZĘŚĆ 2)

WYNIKI

1.p.	2 Nazwa gatunku - Name of species	3 Forma życiowa - Life form	4 Zastosowanie w typach lecznictwa - Application in medicinal purposes	5 Związki czynne farmakologicznie zawarte w surowcach roślinnych	6 Główne działania farmakologiczne - Mains pharmacological effects	7 Surowiec roślinny - Herbal material	8 Inne cechy użytkowe - Others applied properties
1	Acacia (Mimosa) arabica WILLD. akacja arabska Mimosaceae – mimozowate (czułkowate)	M (d)	EU; NM; IMP	cukry proste, pektyny, substancje goryczowe	adstringens antidiarrhoicum, aromaticum, demulcentium, diabeticum, ophthalmicum,	flos, folium, fructus, gummi arabicum	AP; CP; SMP - RMI
2	Acacia (Mimosa) gerardii BENTH. akacja Gerarda Mimosaceae – mimozowate (czułkowate)	M (d)	NM; IMP	cukry proste, pektyny, substancje goryczowe	antiphlogisticum, aromaticum	resina, legumen	AP; SMP
3	Achillea biebersteinii AFAN. krwawnik Biebersteina Asteraceae – astrowate	H (b)	NM	azulen, cyneol, borneol, á i â -pinen, achilleina, glikozydy apigeniny i luteoliny, cholina, garbniki, kwas askorbowy, furanokumaryna, sole mineralne	analgeticum, antiprurigans ophthalmicum,	folium, caulum	HY
4	Achillea millefolium L. S. STR. krwawnik pospolity Asteraceae – astrowate	H (b)	FM; IMP; FP IV, V, VI; OIM, VP; NL in Ph.; EU - HP	azulen, cyneol, borneol, á i â -pinen, achilleina, glikozydy apigeniny i luteoliny, cholina, garbniki, kwas askorbowy, furanokumaryna, sole mineralne	amarum, antiphlogisticum, antispasmodicum, bacteriostaticum cholagogum, haemostaticum, spasmolyticum, stomachicum,	herba, flos, oleum aetherum	AP; CP; EP; SPP; TP (TPa) - NCP
5	Aconitum firmum RCHB. (A. napellus cfr. A. firmum) tojad mocny Ranunculaceae – jaskrowate	H (b)	FM; VP; EU; IMP - HP	akonityna, mezakonina, napelina, songoryna	anaestheticum, antiarthriticum antineuralgicum, antirheumaticum,	tuber, herba	TP (TPh and TPa) - Dec.; NCP - FPP
6	Acorus calamus L. tatarak zwyczajny Araceae – obrazkowate	Hy (b)	FM; IMP; FP IV, V; OIM; OLM; VP; NL in Ph. - HP	α i β – azaron, kariofilen, kadinen, akoron, kalamen, kamfen, pinen, mircen, garbniki, akoryna, akoretyna, cholina, śluz, skrobia, kwas akonitowy, sole mineralne	amarum, antisepticum, aromaticum, sedativum, spasmolyticum, stomachicum, tonicum	rhizoma, oleum aetherum	AP; CP; EP; SPP; TP - Dec.; NCP
7	Aesculus hippocastanum L. kasztanowiec pospolity Hippocastanaceae – kasztanowcowate	M (d)	FM; IMP; OIM; OLM - HP	escyna, związki kwercetynopochodne, związki kumarynowe, garbniki, karotenoidy, eskulina, fraksyna, flawonoidy, trójterpeny, cukry, kwas chlorogenowy	antioedematicum antiphlogisticum, antirheumaticum, expectorans (flos), haemostaticum, spasmolyticum, vasotonicum,	cortex, folium, flos, pericarpium, semen	CP; FPa; SMP; TP (TPa)
8	Agrimonia eupatoria L. rzepik pospolity Rosaceae – różowate	H (b)	FM; IMP; OIM; VP - HP; FP VIII	garbniki hydrolizujące, garbniki elagowe i katechinowe, kwercetyna, związki goryczowe, kwas cytrynowy i askorbowy, witamina (B1, PP, K), trójterpeny, leukoantocyjany, fitosterole, cholina, sole mineralne	adstringens, cholagogum, depurativum, diureticum, stomachicum	herba	CP; DP
9	Alchemilla monticola OPIZ przywrotnik pasterski Rosaceae – różowate	H (b)	FM; IMP; VP - HP; FP VIII	garbniki, kwas elagowy, gorycze, żywice, sole mineralne	adstringens, advulnans, stomachicum,	herba, folium	Rem Aph.; CP; DP; EP
10	Allium cepa L. czosnek cebula (cebula) Aliaceae/Liliaceae – czosnkowate/liliowate	G (b)	NM; OIM; VP; EU; IMP - HP	metylopropylo- i propenyloallina, sulfotlenek S-propenylocysteiny, dwupeptydy, dwusiarczek i trójsiarczek n-propyly, trójsulfonian propyly, dwumetylotiofen, cukry proste, śluz, pektyny, witaminy (C, B, E, K, PP), prowitamina A, sole mineralne	antiallergicum, antibioticum, antiscleroticum, aphrodisiacum, bacteriostaticum, diabeticum, digestivum, emolliens, hypotonicum	bulbus recens, oleum aetherum	Aph.; AP; CP; DP; EP; SPP; TP(TPa) - Dec.; ICP

1.p.	2 Nazwa gatunku - Name of species	3 Forma życiowa - Life form	4 Zastosowanie w typach lecznictwa - Application in medicinal purposes	5 Związki czynne farmakologicznie zawarte w surowcach roślinnych	6 Główne działania farmakologiczne - Mains pharmacological effects	7 Surowiec roślinny - Herbal material	8 Inne cechy użytkowe - Others applied properties
11	Allium sativum L. czosnek pospolity Aliaceae/Liliaceae – czosnkowate/liliowate	G (b)	NM; OIM; VP; EU; IMP – HP; FP VII, VIII	alliina → allicyna, dwucukry, fitosterole, flawonoidy, śluz, prowitamina A, pektyny, witaminy (C, B, E, K, PP), sole mineralne	antibioticum, antisepticum, aphrodisiacum, depurativum, digestivum, hypotonicum, metabolicum	bulbus recens, oleum aetherum, folium, succus recens	Aph.; AP; CP; EP; SPP - ICP
12	Aloë arborescens MILL. (A. fruticosa LINK.) aloes drzewiasty Asphodelaceae/Liliaceae – złotogłowowate/liliowate	H (b)	NM; FP IV, V, VIII; VP; EU; IMP	wielocukry, aloektyna, hydroxyantrazwiązki, kwas bursztynowy, cynanonowy, witaminy (B,C,PP), sole mineralne	antibioticum, antidiabeticum, antineuralgicum, antiphlogisticum, biostimulans, carcinostaticum, cholagogum, cholericum, dermaticum metabolicum, purgans, reunioacceleratum, tonicum	folium recens, succus	TP - Dec.; ICP; RMI
13	Aloë barbadensis (A. vulgaris, A. vera) aloes zwyczajny Asphodelaceae/Liliaceae – złotogłowowate/liliowate	H (b)	EU; NM; IMP; FP VI, VIII; OIM	aloina, aloinozydy A i B, aloeemodyna, homonataloina, izobarbaloina, żywice, sole mineralne, aloezyna	antibioticum, antidiabeticum, antineuralgicum, antiphlogisticum, biostimulans, carcinostaticum, cholagogum, cholericum, dermaticum metabolicum, purgans, reunioacceleratum, tonicum	folium recens, succus,	CP;TP-Dec.;ICP;RMI
14	Althaea officinalis L. prawosłaz lekarski Malvaceae – ślazowate	H (b)	FM; IMP; EU; FP IV, V, VI, VIII; OIM; VP - HP	śluz kwasne, pektyny, sacharoza, asparagina, skrobia, betaina, sole mineralne	aphrodisiacum, emolliens, protectivum,	radix, folium, flos	Aph.; CP; DP - NCP
15	Althaea rosea L. var. nigra (Alcea rosea L.) malwa różowa Malvaceae – ślazowate	H (b)	NM; IMP; OIM; EU	śluz kwasne, pektyny, sacharoza, asparagina, sole mineralne	emmenagogum, protectivum	flos cum calycibus	CP; DP - Dec.; IMP
16	Amorphophallus konjac K.KOCH (A. rivieri) amorfofalus (dziwidło) Riviera Araceae – obrazkowate	H (b)	NM; IMP	substancje olejkowe stymulujące wydzielanie śliny	alterans, antiatheromaticum, antidiabeticum, antitoxicum, sialogogum	tuber	EP
17	Anethum graveolens L. koper ogrodowy Apiaceae – selerowate	T (j)	NM; IMP; VP; EU - HP	karwon, limonen, felandren, terpinen, kwas kawowy, kwas chlorogenowy, eskuletyna, umbeliferon, skopoletyna, sole mineralne	antibioticum, aphrodisiacum, carminativum, lactagogum, spasmolyticum, stomachicum	fructus, herba, oleum aetherum	Aph.; AP; SPP - ICP
18	Angelica archangelica L. subsp. archangelica (= Angelica officinalis L., Archangelica o. HOFFM.) dzięgiel (arcydzięgiel) litwor typowy (dz. lekarski, litwor) Apiaceae – selerowate	H (b)	FM; FP IV, V, VI, VIII; VP; OIM; NL in Ph.; EU; IMP - HP	β-felandren, α-felandren, cymen, kamfen, limonen, pentadekanolid, umbeliferon, umbeliprenina, ostenol, ostol, ksantotoksyna, ksantotoksol, angelicyna, imperatoryna, bergapten, apteryna, kwas angelikowy, kwas cytrynowy, kwas malonowy, kwas kawowy, kwas fumarowy, β-sytosterol, lupeol, α-amyrina, umbeliferoza, cukry proste, czynnik pobudzający wytwarzanie interferonu	amarum, diureticum, sedativum, spasmolyticum, stomachicum, vasotonicum	radix, folium, turio, fructus (semen), oleum aetherum	AP; CP; EP; HY (i pytek); SPP - Dec., NCP

ROŚLINY ŹRÓDŁEM LEKU LARYNGOLOGICZNEGO (CZĘŚĆ 2)

1.p.	2	3	4	5	6	7	8
19	<i>Angelica archangelica</i> L.var. <i>nigra</i> dzięgiel (arcydzięgiel) litwor Apiaceae – selerowate	H (b)	FM; FP IV, V; VP; OIM; NL in Ph.; EU; IMP	felandren, p-cymen, angelicyna, umbeliferon, ksantotoksyna, imperatoryna, kwas angelikowy, kwas chlorogenowy i kawowy	diureticum, sedativum, spasmolyticum, stomachicum, vasotonicum	radix	AP; CP; EP; HY (i pyłek); SPP - Dec.; NCP
20	<i>Anthyllis vulneraria</i> L. przelot pospolity Fabaceae – bobowate	H (b,dw)	FM; IMP	barwniki antocyjanowe, ksantofil	advulnans, antisepticum, depurativum, dermaticum sedativum, stomachicum,	herba, flos	CP; DP; HY (i pyłek)
21	<i>Arctium lappa</i> L. łopian większy Asteraceae – astrowate	H (b)	FM; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	kwas α -guanidynomastowy, fitosterol, śluz, inulina, sole mineralne	antisepticum, cholagogum, depurativum, dermaticum, diureticum	radix, semen, turio, oleum aetherum	AP; CP; EP; HY (i pyłek); SPP; TP - NCP
22	<i>Areca catechu</i> L. areka katechu (żuwna katechu, ż. guwaka, zuwipalma, pinang, kapustna palma, kateszowa p., katechu) Arecaceae – żuwniowate	M (d)	NM; IMP	arekolina,	hidroticum, parasymphico mimeticum, peristalticum, sialogogum, vermifugum	semen, fructus	DP; EP; TP - RMI
23	<i>Armoracia rusticana</i> P. GAERTN, B. MEY. & SCHERB. chrzan pospolity Brassicaceae – kapustowate	G (d)	FM; EU; IMP	witamina C	antibioticum, antiphlogisticum, antirheumaticum, digestivum, diureticum, antimycoticum, nutriens (Vit. A,B, C), rubefaciens, stomachicum	radix, folium, oleum aetherum	CP; EP; SPP; TPa - Dec.; NCP
24	<i>Arnica montana</i> L. arnika góraska (kupalnik górski) Asteraceae – astrowate	H (b)	FM; IMP; FP II, III, IV, V, VI, VIII; OIM; OLM; VP; NL in Ph - HP	astragalina, izokwercytyna, kwasy tłuszczowe, tymol, tymohydrochinon, ester izomastowy tymolu, arniol, faradiol, β -amryryna, arnifolina, arnikolidy A,B,C,D, kwas kawowy, kwas chlorogenowy, kwas galusowy, cynaryna, aminy, fitosterole, karotenoidy, sole mineralne	adstringens, anticoagulans, antioedematicum, antiphlogisticum, antisepticum, cardiacum vasotonicum,	flos, herba, radix, oleum aetherum	CP; TP (TPa) - NCP - FPP
25	<i>Aronia melanocarpa</i> ELLIOT aronia ciemnoczerwona (a. ciemnoowocowa, a. czarnoowocowa, aronka cz., czarna jarzębina) Rosaceae - różowate	N (k)	NM; OIM;	witamina C, cukry proste, pektyny	nutriens immunostimulans roborans	fructus, succus	CP; EP-CP
26	<i>Artemisia abrotanum</i> L. bylica boże drzewko Asteraceae – astrowate	Ch/N (k)	NM; IMP; OIM; VP - HP	izofraxydyna, skopoletyna, umbeliferon, herniaryna, eskuletyna, artemisetyna, rutyna, garbniki pirokatechinowe, kwas kawowy, kwas chlorogenowy, związek goryczowy, sole mineralne	antiphlogisticum antisepticum, cholagogum, cholericum, digestivum, spasmolyticum, stomachicum, tonicum,	herba, summitas, oleum aetherum	AP; CP; DP; SMP; SPP; TP - Dec.; ICP
27	<i>Artemisia absinthium</i> L. bylica piołun Asteraceae – astrowate	C (b)	FM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	absyntyna, artabsyntyna, chamazulen, tujon, tujol, felandren, pinen, artemetyna, garbniki, sole mineralne	amarum, antisepticum, aphrodisiacum, digestivum, emmenagogum, metabolicum spasmolyticum, stomachicum, tonicum,	herba, folium, radix, oleum aetherum	Aph.; AP; CP; TP (TPa); Dec.; NCP
28	<i>Asarum europaeum</i> L. kopytnik pospolity Aristolochiaceae – kokornakowate	H (b)	FM; IMP; FP IV; OLM; VP	trans-izoazonon, izomery azaronu, aldehyd azarylowy, safrol, garbniki, cukry proste, żywice, sole mineralne	expectorans diureticum stomachicum spasmolyticum sedativum antibakterialis	herba, radix, rhizoma oleum aetherum	AP; TP(TPa); PPP

1.p.	2 Nazwa gatunku - Name of species	3 Forma życiowa - Life form	4 Zastosowanie w typach lecznictwa - Application in medicinal purposes	5 Związki czynne farmakologicznie zawarte w surowcach roślinnych	6 Główne działania farmakologiczne - Mains pharmacological effects	7 Surowiec roślinny - Herbal material	8 Inne cechy użytkowe - Others applied properties
29	<i>Atropa belladonna</i> L. pokrzyk wilcza jagoda Solanaceae – psiankowate	H (b)	FM; IMP; EU' FP IV, V, VI; OIM; OLM; VP - HP	L-hioscyamina, atropina, skopolamina	antineuralgicum, aphrodisiacum, mydriaticum parasymptolyticum, sedativum, spasmolyticum,	folium, radix, herba	Rem. Aph.; TP (TPh and TPa) - NCP; FPP
30	<i>Azadirachta melia</i> JUSS. miodla (melia) indyjska Meliaceae – miodlowate (meliowate)	M (d)	NM; IMP	glikoproteiny, glikopolisacharydy, triterpenoid, kwercetyna, isorhamnetin,	antiphlogisticum, antipyreticum, antisepticum (antibioticum), antitypicum, diabeticum	folium, cortex, semen, oleum aetherum, resina	AP; CP; SMP; Tpa; TPh- Dec; RMI
31	<i>Bellis perennis</i> L. stokrotka pospolita Asteraceae – astrowate	H (b)	FM; VP; IMP - HP	saponiny, garbniki, flawonoidy, antocyjanozydy, śluz, kwas jabłkowy, kwas winowy, żywice, woski, sole mineralne	advulnans, alterans, depurativum, diureticum antioedematosum	herba, flos, oleum aetherum, radix	CP; EP - Dec.
32	<i>Berberis vulgaris</i> L. berberys zwyczajny Berberidaceae – berberysowate	N (k)	FM; OIM; VP; EU; IMP	berberyna, palmatyna, magnofloryna, kwas jabłkowy, kwas askorbowy, pektyny, cukry proste, sole mineralne	antibioticum, antipyreticum, chologogum, diureticum, hypotonicum, metabolicum, spasmolyticum, stomachicum, uterotonicum, vasotonicum	cortex, radix, fructus, folium, cortex radialis	DP; EP; HY (i pyłek); SPP; TP
33	<i>Betonica officinalis</i> L. (= <i>Stachys</i> o. TREV.) bukwica zwyczajna (b. lekarska) Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	H (b)	FM; IMP; VP - HP	betaina, betonicyna, stachydryna, turycyna, cholina, garbniki, sole mineralne	adstringens, antidiarrhoicum, antisepticum, depurativum, dermaticum, sedativum	herba, oleum aetherum	CP; HY (i pyłek); SMP; TP - Dec.
34	<i>Betula</i> sp. Div. brzoza (różne gat.) Betulaceae – brzozowate	M (d)	FM; FP IV,V, VI, VIII; OIM; OLM; VP; NL in Ph.; EU; IMP-HP	hiperozydy, mirycetyna, luteolina, garbniki katechinowe, saponiny, folientetraol, kwas askorbowy, żywice, sole mineralne	antiphlogisticum, antirheumaticum, antisepticum, chologogum, diaphoreticum, diureticum	folium, gemmae, cortex, cortex recens, pix, resina, succus, oleum aetherum	AP; CP; DP; EP; SMP- Dec; NCP
35	<i>Bixa orellana</i> (Orella americana) Larnota właściwa Bixaceae – arnotowate	M (d)	NM; IMP	flawonoidy (żółty barwnik)	advulnans, expectorans, nutriens (Vit. A, C), sedativum	semen	DP; SMP
36	<i>Brassica oleracea</i> L. subsp. capitata (L.) DUCHESNE kapusta warzywna głowiasta (k. biała) Brassicaceae – kapustowate	H (dw)	NM; IMP	witamina C, witaminy z grupy B, witamina K, białkowy czynnik antywrzodowy	antiacidum, antidiabeticum, antiscorbutium, nutriens (Vit C, B, PP K), stomachicum, vermifugum	folium, herba, succus	CP; EP; FPa – ICP
37	<i>Bryonia alba</i> L. przestęp biały Cucurbitaceae – dyniowate	H (b)	FM; EU; IMP - HP	substancje oleiste, gorycze, cynk	adstringens, diabeticum, diureticum, emeticum, purgans, rube faciens,	herba, radix, resina, semen, oleum aetherum	TP (TPh and TPa)
38	<i>Calendula officinalis</i> L. nagietek lekarski Asteraceae – astrowate	T (j/dw)	NM; OIM; VP; NL in Ph.; FP VI, VIII; EU; IMP - HP	saponiny triterpenowe, arniolol, faradiol, kalenduladiol, karoteny, śluz, gorycze, fitosterole, kwasy organiczne, żywice, fenolopochodne, sole mineralne	advulnans, antiphlogisticum, aphrodisiacum, digestivum, tonicum, spasmolyticum, stimulans	flos	Aph.; AP; CP; DP; EP; SMP; TP - ICP
39	<i>Calligonum comosum</i> L' HERIT kaligonum czubate Polygonaceae – rdostowate	N (k)	NM	garbniki, flawonoidy, anthrachinony	analgeticum	folium, caulum	SPP; SMP
40	<i>Camellia sinensis</i> var <i>assamica</i> . CHOISY (Thea <i>assamica</i> MAST.) herbata assamska (indyjska) Theaceae (Camelliaceae) herbatowate (kameliowate)	N (k)	NM; IMP; OIM	kofeina, teofilina, teobromina, adenina, ksantyna, katechina, kwas galusowy, kamferol, astragalina, kwercetyna, rutyna, sole mineralne	antidiarrhoicum, antisepticum, excitans, stimulans	folium, semen, oleum aetherum	AP; CP; EP; SMP; SPP; TP-RMI

ROŚLINY ŹRÓDŁEM LEKU LARYNGOLOGICZNEGO (CZĘŚĆ 2)

1.p.	2	3	4	5	6	7	8
41	<i>Camellia sinensis</i> (L.) O.KUNZE (<i>Thea chinensis</i> SIMS) - herbata chińska Theaceae (Camelliaceae) -herbatowate (kameliowate)	N (k)	NM; IMP; OIM	kofeina, teoflina, teobromina, adenina, ksantyna, katechyna, kwas galusowy, kamferol, astragalina, kwercetyna, rutyna, sole mineralne	antidiarrhoicum, antisepticum, excitans, stimulans	folium, semen, oleum aetherum	AP; CP; EP; SMP; SPP; TP-RMI
42	<i>Capparis spinosa</i> L. kapar ciernisty Capparidaceae – kaparowate	N (k)	NM; IMP	rutyna, cukry proste, kwas askorbowy	antihaemorrhagicum	cortex radices, gemmae floribus	Aph.; EP; SPP – Dec.; ICP; RMI
43	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) MEDIK. tasznik pospolity Brassicaceae – kapustowate	T,H (j/dw)	FM; IMP; OIM; VP; NL in Ph. - HP	diosmina, glikozydy kwercetyny i luteoliny, cholina, acetylocholina, tyramina, histamina, kwas fumarowy, kwas cytrynowy, kwas jabłkowy, kwas winowy, witamina C, garbniki, żywice, inozyt, sole mineralne	antipyreticum, haemostaticum, spasmolyticum	herba, folium, oleum aetherum	EP
44	<i>Capsicum frutescens</i> L. (C. minimum ROXB.) papryka gałgęzista (p. owocowa, pieprzowiec owocowy) Solanaceae – psiankowate	N/Ch (k/pk)	NM; IMP; FP VIII	alkaloidy tropanowe, hemaglutyniny, laktony sterydowe	cardiacum, haemostaticum, stomachicum	fructus	AP; CP; SPP; TP - ICP; RMI
45	<i>Carissa edulis</i> (FORSSKAL) VAHL karissa jadalna Apocynaceae – toinowate	N (k)	NM; IMP	seskwiterpeny	analgeticum, antidysmenorrhoeicum, antispasmodicum, laxans	fructus, folium	EP; SPP-RMI
46	<i>Carum carvi</i> L. kminek zwyczajny Apiaceae – selerowate	H (dw)	FP IV, V, VI, ; FP VIII; OIM; OLM; VP; EU; IMP - HP	karwon, limonen, olej tłusty, związki białkowe, cukry proste, flawonoidy, kwasy organiczne, związki kumarynowe, sole mineralne	antibioticum, antimycoticum, aphrodisiacum, carminativum, lactagogum, rubeifaciens, spasmolyticum, stomachicum	fructus (semen), folium, herba, radix, oleum, oleum aetherum	Aph.; AP; CP; EP; HY (i pyłek); SMP; SPP - NCP
47	<i>Centaurea cyanus</i> L. chaber bławatek Asteraceae – astrowate	H (b)	FM; OIM; VP; EU; IMP - HP	cyjanina, pelargonidyna, apigenino-glukozydo-glukuronid, centauryna, cichoryna, sole mineralne obfite w mangan	antiphlogisticum, diureticum	flos, herba	CP; DP; HY (i pyłek); SMP - Dec.
48	<i>Centaurium erythraea</i> RAFN centuria pospolita (c. zwyczajna) Gentianaceae – goryczkowate	T,H (dw)	FM; FP IV, V, ; FP VIII; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP	gencjopikryna, erythrocentauryna, gencjanina, kwas oleanolowy, â-amryryna, fenolokwasy, żywice, flawonoidy, cukry proste, sole mineralne bogate w magnez	amarum, antiphlogisticum, antipyreticum, cholagogum, hypotonicum, stomachicum, tonicum	herba, resina, oleum aetherum	CP - TPP
49	<i>Cerasus vulgaris</i> MILL. wiśnia pospolita (w. szklivka) Rosaceae – różowate	M (d)	NM; IMP	witamina C, karotenoidy, cukry proste, pektyny	adstringens, amarum, antipyreticum, digestivum, nervinum, respirans, toxicum	cortex, fructus resina, semen	Aph.; AP; EP; HY (i pyłek); SMP - ICP
50	<i>Cetraria islandica</i> L. plucznica islandzka (porost islandzki, mech i.) Parmeliaceae - tarczownicowate	Th	NM; FP IV, ; FP VIII; EU; IMP	kwas fumaroproto-cetrarowy, lichenina, izolichenina, śluz, sole mineralne bogate w jod	antiemeticum antiphlogisticum antisepticum expectorans metabolicum protectivum stomachicum	thallus	HP - PPP
51	<i>Chamaenerion angustifolium</i> (L.) SCOP. wierzbowka kiprzyca Onagraceae – wiesiołkowate	H (b)	FM; IMP	garbniki, trójterpeny, kwas eleonolowy, kwas ursolowy, pektyny, śluz, alkaloidy, cukry proste, sytosterole	antibioticum, antiphlogisticum, antiviroticum, adstringens, sedativum,	herba, folium, rhizoma	EP; HY (i pyłek)
52	<i>Chamomilla recutita</i> (L.) RAUSCHERT rumianek pospolity Asteraceae – astrowate	T (j)	FM; FP IV, V, VI, ; FP VIII; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP	chamazulen, â-bisabolol, spiroeter, â- farnezen, mircen, kadinen, apigenina, luteolina, kwercetyna, umbeliferon, herniaryna, śluz, cholina, karotenoidy, sole mineralne	adstringens, antiphlogisticum, carminativum, diaphoreticum, spasmolyticum, stomachicum	anthodium, oleum aetherum, resina	Ap; CP; SMP; SPP; TP - NCP

1.p.	2 Nazwa gatunku - Name of species	3 Forma życiowa - Life form	4 Zastosowanie w typach lecznictwa - Application in medicinal purposes	5 Związki czynne farmakologicznie zawarte w surowcach roślinnych	6 Główne działania farmakologiczne - Mains pharmacological effects	7 Surowiec roślinny - Herbal material	8 Inne cechy użytkowe - Others applied properties
53	Chelidonium majus L. glistnik jaskółcze ziele Papaveraceae – makowate	H (b)	FM; FP IV, V, VI, ; FP VIII; OIM; OLM; VP; EU; IMP - HP	chelidonina, allokryptopina, chelerytryna, sangwinaryna, kwas chelidonowy, flawonoidy, histamina, tyramina, saponiny, sole mineralne	antihistaminicum, antineuralgicum, cholagogum, diureticum, sedativum, spasmolyticum	herba, radix, succus	CP; TP (Tpa and TPh) - Dec.; NCP
54	Chondrus crispus (L) SĄTACKM. chrzęścica kędzierzawa Gigartinales - gigartinowate	Th	NM; IMP; OIM - CP	witamina B1, B2, B12, C, substancje żelujące (karragen)	expectorans, protectivum	thallus	EP; SMP - RMI
55	Cichorium intybus L. cykorja podróżnik Asteraceae – astrowate	H (b)	FM; OIM; FP VI	laktucyna, laktukopikryna, taraksasterol, intybina, cholina, kwasy polifenolowe, cukry redukujące, inulina, sole mineralne	alterans, amarum, antibioticum, cholagogum, cholericum, diureticum, stomachicum	radix, flos, inflorescentia, herba, turio cum flores	EP; NCP
56	Cimicifuga racemosa (L) NUTT. (= Actea r. L.) pluskwica (świecznica) groniasta Ranunculaceae – jaskrowate	H (b)	NM; IMP;	akteina, glikozyd goryczowy ranunkulidyna, substancje estrogenne, żywice, kwas salicylowy i izoflawony	antibioticum, hypotonicum	herba, rhizoma, semen	TPh - Dec.; ICP; RMI
57	Cinnamomum camphora (L) SIEBER cynamonowiec kamforowy (kamforowiec lekarski) Lauraceae – wawrzynowate	M. (d)	NM; FP V; OIM; EU; IMP	olejek cynamonowy, keton terpenowy-kamfora	analgeticum, antineuralgicum, antisepticum, derivans, spasmolyticum, stimulans	cortex, oleum aetherum	AP; CP; SMP; TPh - Dec.; RMI
58	Cinnamomum cassia (L) BLUME (C. aromaticum)NEES cynamonowiec kasja (c. chiński, c. wonny, cynamon ch., kasja) Lauraceae – wawrzynowate	N/M. (k/d)	NM; EU; IMP	olejek cynamonowy, keton terpenowy-kamfora	antibioticum, aphrodisiacum, digestivum,	cortex, oleum aetherum, folium	AP; CP; SMP; SPP - RMI
59	Citrus aurantifolia CHRISTM. & SWINGLE (= Limonia acidissima HOTT.) limeta kwaśna (lima) Rutaceae – rutowate	M/N (d/k)	NM; IMP	witamina C, pektyny, błonnik, D-limonen,	antibioticum, antimycoticum, antineoplasticum, antiscorbutium, antiviroticum, aromaticum, nutriens (vit. C,B1,B2)	fructus recens, oleum aetherum, folium, pericarpium, succus,	AP; CP; EP; SPP - RMI
60	Citrus aurantium L. pomarańcza gorzka Rutaceae – rutowate	M/N (d/k)	NM; IMP; FP IV, V VI, VIII; OLM; OIM - HP	limonen, nerol, citral, estry kwasu antranilowego, trójterpeny typu limoniny, hesperodyna, naryngenina, zeaksantyna, pektyny	antibioticum, antimycoticum, antineoplasticum, antiviroticum, amarum, aphrodisiacum, aromaticum, nutriens (vit. C,B1,B2), rubefaciens, stomachicum	pericarpium recens et siccum, fructus, flos, folium, oleum aetherum, turio, succus	AP; CP; EP; SMP; SPP; TP - RMI
61	Citrus limon (L) BURM. f. cytryna zwyczajna Rutaceae – rutowate	M. (d)	NM; IMP; FP IV, VI; OIM - HP	witamina C, pektyny, błonnik, D-limonen	antibioticum, antimycoticum, antineoplasticum, antiscorbutium, antiviroticum, aromaticum, nutriens (vit. C,B1,B2), rubefaciens	pericarpium recens et siccum, oleum aetherum, succus, fructus recens	AP; CP; EP; SMP; SPP; TP - Dec.; ICP; RMI
62	Clematis virginiana LOUR. powojnik wirginijski Ranunculaceae – jaskrowate	NL (l)	NM; FM; IMP	flawonoidy	antineuralgicum, antiprurigans, deacidificans, diaphoreticum, diureticum, rubefaciens, sedativum, stimulans, vesicans	folium	SMP

ROŚLINY ŹRÓDŁEM LEKU LARYNGOLOGICZNEGO (CZĘŚĆ 2)

1.p.	2	3	4	5	6	7	8
63	Cocos nucifera L. palma kokosowa (kokos właściwy) Arecaceae – żuwniowate	M. (d)	NM; IMP	cukry proste i złożone, aminokwasy, związki mineralne, witamina C, tłuszcze	adstringens, antihelminthicum, antidotum, antiphlogisticum, antisepticum, aperiens, aphrodisiacum, bacteriostaticum, depurativum, diureticum, haemostaticum, insectisidum, nutriens, purgans, roborans, stomachicum, stypicum, suppurans, vermifugum	succus, oleum	Aph.; CP; EP; SMP - RMI
64	Commiphora abyssinica ENGLER balsamowiec abisyński (mirmik a.) Burseraceae – osoczynowate	N/M (k/d)	NM; FP II; EU; IMP	terpeny, seskwiterpeny, eugenol, kwas glukuronowy, arabinoza, galaktoza, żywice, gumy	adstringens, antisepticum	myrrha	AP; CP; SMP - RMI
65	Coriandrum sativum L. kolendra siewna Apiaceae (Umbelliferae) – selerowate (baldaszkowate)	T (j)	NM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; VP; NL in PH; EU; IMP - HP	linalol, geraniol, terpinen, α i β-pinen, borneol, kamfora, kwercetyno-3-glukuronid, umbeliferon, skopoletyna, β-sytosterol, kwas kawowy, kwas chlorogenowy, olej tłusty, mannitol	aphrodisiacum, carminativum, sedativum, spasmolyticum, stomachicum	fructus (semen), folium, oleum, aetherum	Aph.; AP; SMP; SPP - Dec; ICP
66	Crataegus monogyna JACQ. głóg jednoszyjkowy Rosaceae – różowate	N/M (k/d)	FM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; OLM; NL in Ph.; VP; EU; IMP - HP	witekсыna, izowitekсыna, apigenina, rutyna, hiperozyd, kwercetyna, kemferol, 3-biozyd leukoantocyjanidyny, flawanopochodne epikatechiny i katechiny, kwas kawowy, kwas chlorogenowy, kwas ursolowy, kwas oleanolowy, kwas krategolowy, cholina, acetylocholina, adenina, adenozyzna, guanina, kwas moczowy, eskulina, β-sytosterol, sole mineralne	cardiacum, cardiotonicum, hypotonicum, sedativum, spasmolyticum	folium, flos, fructus, cortex, succus	Dec; SMP
67	Cucurbita pepo L. dynia zwyczajna Cucurbitaceae – dyniowate	T (j)	NM; OIM; EU; IMP - HP	kukurbitacyny, β-sytosterol, fityna, olej tłusty, białka, dwu cukry, lecytyny, sole mineralne bogate w cynk	bacteriostaticum, nutriens, vermifugum	fructus, pericarpium, semen	CP; EP; HY (i pyłek); SPP - ICP
68	Daucus carota L. (+D.c.L. subsp. sativa (HOFF.) ARCANGELI) marchew zwyczajna Apiaceae – selerowate	H (dw)	FM; IMP	β-karoten, witaminy B1 i B2, glukoza, sacharoza, pektyny, 4-fosfo-D-panteino-S-sulfonian, sole mineralne bogate w wapń, miedź i mangan, substancja o działaniu insulinopodobnym	antidiabeticum, antiphlogisticum, aphrodisiacum, dermaticum, laxans, nutriens (Vit. A, B, E, K, PP), roborans, vermifugum	fructus, radix, oleum, aetherum	Aph.; AP; CP; EP; SMP; TP - N
69	Dodonaea viscosa JACQ. dodonea lepka Sapindaceae – mydleńcowate	M/N (d/k)	NM; IMP	flawonoidy	antiphlogisticum, antipyreticum, antirheumaticum, stomachicum	folium	Dec; SMP
70	Echinacea angustifolia DC. (Brauneria a.) jeżówka wąskolistna (rotaczka w.) Asteraceae – astrowate	H (b)	NM; OIM; EU; IMP - HP; FP VIII	kwas chlorogenowy, kwas izochlorogenowy, echinakozyd, verbaskozyd, kwercetyna, kempferol, rutozyd, luteolina, apigenina, izoramnetyna, wielocukry, poliny, pontikaepoksyd, undeka-2,4-dieny, izobutyloamid kwasu dodeka-2E,4E,8Z,10E/Z-tetraenowego, inulina, cynaryna, glikoproteiny, tussilagina, izotussilagina, chlorowodorek betainy, glicyno-betaina	antisepticum, immunostimulans, tonicum, traumaticum	herba, rhizoma, radix	AP; RMI

1.p.	2 Nazwa gatunku - Name of species	3 Forma życiowa - Life form	4 Zastosowanie w typach lecznictwa - Application in medicinal purposes	5 Związki czynne farmakologicznie zawarte w surowcach roślinnych	6 Główne działania farmakologiczne - Mains pharmacological effects	7 Surowiec roślinny - Herbal material	8 Inne cechy użytkowe - Others applied properties
71	Echinacea purpurea (L) MOENCH jeżówka purpurowa Asteraceae – astrowate	H (b)	NM; OIM; EU; IMP ; FP VIII	kwas chlorogenowy, kwas izo chlorogenowy, echinakozyd, verbaskozyd, kwercetyna, kempferol, rutozyd, luteolina, apigenina, izoramnetyna, wielocukry, poliiny, pontikaepoksyd, inulina, cynaryna, glikoproteiny, tussilagina, izo-tussilagina, chlorowoderek betainy, glicyno- betaina	antisepticum, immunostimulans, tonicum, traumaticum,	rhizoma, radix, herba	AP; Dec.; ICP; RMI
72	Elettaria cardamomum WHITE (Amomum c. L.; Alpinia c. ROXB.) kardamon malabarski (rojówka kardamońska Zingiberaceae – imbirowate	H (b)	NM; IMP; FP II	wapń, żelazo, magnez, błonnik, olejek kardamonowy	antianorexicum, antiphlogisticum, aphrodisiacum, carminativum, diaphoreticum, expectorans, roborans, stimulans, stomachicum	fructus, semen, oleum aetherum	Aph.; AP - SMP; SPP - RMI
73	Equisetum arvense L skrzyp polny Equisetaceae – skrzypowate	G (b)	FM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	ekwizetryna, izokwercytryna, apigenina, ekwizetonina, kwas askorbowy, kwas akonitowy, kwas kawowy, anywitamina B1, fitosterol, nikotyna, sole mineralne z krzemionką	diureticum, haemostaticum, metabolicum	herba	CP; DP; SMP; TPa
74	Eucalyptus globulus eukaliptus gałkowy Myrtaceae – mirtowate	M (d)	NM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; EU; IMP - HP	cyneol (eukaliptol), α-pinen, aldehyd walerianowy, aldehyd masłowy, garbniki, związki żywicowe, rutyna, kwasy organiczne	antisepticum, aromaticum, expectorans, insecticidum, spasmolyticum	folium recens, oleum aetherum, summitas recens	AP; CP; SMP; TP - RMI
75	Eugenia caryophyllata THUNB. (Syzgium aromaticum) goździkowiec korzenny Myrtaceae – mirtowate	M. (d)	NM; IMP; EU; FP III, IV; OIM - HP	olejek goździkowy-eugenol	analgeticum, antiemeticum, antiphlogisticum, antisepticum, aromaticum, insecticidum	flos, oleum aetherum	AP; CP; SMP; SPP - RMI
76	Euphorbia cactus BAKER wilczomlec kaktusowaty Euphorbiaceae – wilczomleczowate	N (k)	NM	dwuterpenoidy	anaestheticum, analgeticum	herba	SMP
77	Euphrasia rostkoviana HAYNE (= E. officinalis L. S.S.) świetlik łgakowy (ś. lekarski) Scrophulariaceae – trędownikowate	T (j)	FM; IMP; OIM; VP; NL in Ph. - HP	aukubina, garbniki, kwas kawowy, kwas chlorogenowy, związki żywicowe, kumaryna, sole mineralne bogate w magnez i miedź	adstringens, antiphlogisticum, antisepticum	herba, resina, oleum aetherum	CP; HY
78	Fagara flava VAHL żółtodrzew żółty Rutaceae – rutowate	M/N (d/k)	NM	pochodne pilokarpiny	emeticum, sialogogum	trunkus	SMP
79	Fagus sylvatica L. buk pospolity Fagaceae – bukowate	M (d)	FM; IMP - HP	olej, garbniki, flawonoidy, kwasy organiczne, gwajakol	antisepticum, stomachicum	fructus, cortex	EP; SPP; TP (TPa)
80	Ficaria verna HUDS. ziarnopłon wiosenny Ranunculaceae – jaskrowate	G (b)	FM; IMP	garbniki, alkaloidy, witamina C	antihaemorrhoides, antiphlogisticum, dermaticum, haemostaticum, nutriens (vit. C)	herba, radix, tuber	CP; TP (TPa)
81	Ficus carica L. figowiec karyjski (figa jadalna) Moraceae – morowowate	M/N (d/k)	NM; IMP - HP	ficyna, cukry proste, karotenoidy, witamina C, B, D, proteazy, lipazy, diastaza, furokumaryna, psoralen	laxans, nutriens (Vit. A,B,C), pepticum,	fructus comp., folium, latex	Aph.; EP; SMP; SPP; TP – Dec.; RMI

ROŚLINY ŹRÓDŁEM LEKU LARYNGOLOGICZNEGO (CZĘŚĆ 2)

l.p.	2	3	4	5	6	7	8
82	<i>Filipendula ulmaria</i> (L.) MAXIM wiązówka błotna Rosaceae – różowate	H (b)	FM; FP III,VIII; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	spireina, salicyna, monotropizyd, garbniki, hiperozyd, awikularyna, kwercetyna, waniolina, aldehyd salicylowy, salicylan metylu, heliotropina, kwas salicylowy, antocyjany, sole mineralne	antirheumaticum, antisepticum, diaphoreticum, diureticum	flos, herba, radix, folium, oleum aetherum	AP; DP; HY (i pyłek); TP - Dec.; NCP
83	<i>Foeniculum vulgare</i> MILL. fenkuł (koper) włoski Apiaceae – selerowate	H, T (dw/b)	NM; EU; FP IV, V,VI,VIII; OIM; OLM; NL in Ph.; EU; IMP - HP	umbeliferon, pochodne kwercetyny i kemferolu, stygmasterol, olej tłusty, cukry proste, białka, sole mineralne, trans-anelol, fenchon, α-pinen, limonen	antiscorbutium, aphrodisiacum, carminativum, expectorans, lactagogum, spasmolyticum, stomachicum	fructus(semen), herba, folium, turio, oleum aetherum	Aph.; AP; CP; SPP; TP; Dec.; ICP
84	<i>Fragaria vesca</i> L. poziomka pospolita Rosaceae – różowate	H (b)	FM; EU; IMP - HP	garbniki pirokatechinowe, kwercetyna, kwasy organiczne, sole mineralne	adstringens, alterans, antiphlogisticum, dermaticum, diureticum, nutriens, obstipans	folium, fructus recens, radix, succus	CP; EP; HY (i pyłek) - Dec.; NCP
85	<i>Fraxinus excelsior</i> L. jesion wyniosły Oleaceae – oliwkowate	M (d)	FM; OIM; VP; EU; IMP - HP; FP VIII	fraksyna, fraksydyna, izofraksydyna, kwas ursolowy, garbniki, stygmasterol, mannit, sole mineralne	adstringens, antiarthriticum, antihelminthicum, antiphlogisticum, antipyreticum, antirheumaticum, depurativum, diureticum	folium, cortex	DP; HY (i pyłek); SMP; TP - NCP
86	<i>Gaultheria procumbens</i> L. gaulteria rozesłana (strzęśla rozesłana) Ericaceae – wrzosowate	Ch (kw)	NM; IMP - HP	substancje oleiste, glikozydy, flawonoidy, triterpeny, kwas chinonowy, garbniki	adstringens, antisepticum, haemostaticum,	folium	SMP; SPP; TP - Dec.; RMI
87	<i>Gelidium amansii</i> LAMOUR galaretówka Amansa (agar-agar) Gelidiaceae – galaretówkowate	THALL (plech.)	EU; NM; IMP; OIM;	cukry proste, pektyny	brak danych	thallus	EP; SMP - RMI
88	<i>Gentiana lutea</i> L. goryczka żółta Gentianaceae – goryczkowate	H (b)	NM; IMP; EU; FP IV, V, VI,VIII; OIM; OLM; NL in Ph. - HP	amarogentyna, gentiopikrozyd, gencjanina, gentiina, gencjanoza, pektyny, fitosterole	amarum, antacida, antibioticum, antidotum, antiphlogisticum, antipyreticum, cholagogum, sialogogum, stomachicum, tonicum	herba, radix	DP; SMP; SPP; TP - Dec.; ICP
89	<i>Ginkgo biloba</i> L. (<i>Pterophyllus salisburiensis</i> ; <i>Salisburia adiantifolia</i> SM.) miłorząb dwukłapowy (m. japoński, m. chiński) Gingkoaceae - miłorzębowate	(d)	NM; IMP; OIM- HP-AP; CP; FP VIII	flawonoidy glikozydowe, terpeny	vasodilatans antiaggregaticum	folium, semen	SPP TP(TPa)-Dec. (G. p,Pendula*)
90	<i>Glycine max</i> (L.) MERR. soja warzywna (s. owłosiona) Fabaceae – bobowate	T (dw)	NM; OIM; EU; IMP; FP VIII	proteiny niskocząsteczkowe, kwasy tłuszczowe	antiatheromaticum, anticoagulans, antiscleroticum, hepaticoprotectivum, sedativum	semen, oleum	CP; EP; HY; SMP; SPP; TP - RMI
91	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. (<i>Liquiritia officinalis</i>) lukrecja gładka Fabaceae – bobowate	H (b)	NM; FP III, IV, V,VIII; OIM; OLM; VP; EU; IMP	kwas glicyryzynowy (glicyryzyna), izolikwirytygenina, likwirytygenina, likwirytyna, izolikwirytyna, umbeliferon, herniaryna, likumaryna, α-sytosterol, węglowodany, aminokwasy, betaina, cholina, żywica, sole mineralne	antiphlogisticum, antiulcerosu antineoplasticum aphrodisiacum, emmenagogum, expectorans, spasmolyticum	radix, stolones	Aph.; CP; EP; SPP; TP - ICP
92	<i>Grindelia robusta</i> NUTT. dogłędka (dogłędka) wielka (d.mocna, d.tęga) Asteraceae - astrowate	(b)	NM; EU; IMP; AP	borneol, flawonoidy, garbniki, grindelol, związki goryczowe, cukry redukujące, żywice, saponiny, sole mineralne	expectorans spasmolyticum antibioticum	folium, oleum aetherum,	TP – Dec.; ICP
93	<i>Hamamelis virginiana</i> L. oczar wirginijski Hamamelidaceae – oczarowate	N/M (k/d)	NM; EU; IMP - HP; FP VIII	gallotanina, cholina,	adstringens	cortex, folium	AP; CP; SMP - Dec.; ICP; RMI

1.p.	2 Nazwa gatunku - Name of species	3 Forma życiowa - Life form	4 Zastosowanie w typach lecznictwa - Application in medicinal purposes	5 Związki czynne farmakologicznie zawarte w surowcach roślinnych	6 Główne działania farmakologiczne - Mains pharmacological effects	7 Surowiec roślinny - Herbal material	8 Inne cechy użytkowe - Others applied properties
94	Harpagophytum procumbens hakorośl rozesłana (czarci pazur, diabelski p.) Pedaliaceae – Potapkowate (sezamowate)	H (b)	NM; IMP; EU - HP	kwasy tłuszczowe, witamina A, D, K, garbniki	analgeticum, antianorexicum, antiphlogisticum, antirheumaticum, cholagogum	radix, tuber	TP (TPa) - Dec.; ICP; RMI
95	Hedera helix L. (H. Rhombea SIEB. and ZUCC.) bluszcz pospolity Araliaceae – araliowate	(k)	FM; IMP; OIM – HP – CP, FP VII, VIII	emetyna, á-hederyna, hederasaponozyd B i C, rutyna, kwas kawowy, kwas chlorogenowy, á-karoten, skopolina	expectorans antioedemetosum spasmolyticum antiphlogisticum	folium, resina, oleum aetherum	TP (TPa and Tph) – Dec.; NCP
96	Herniaria glabra L. połonicznik nagi Caryophyllaceae– goździkowate	H,T (j/dw)	FM; IMP; FP IV, V; OIM; VP; NL in Ph. - HP	saponiny, glikozydy triterpenowe, flawonoidy, garbniki	diureticum, antisepticum, spasmolyticum, salureticum	herba	nieznane
97	Hieracium pilosella L. jastrzębiec kosmaczek Asteraceae – astrowate	H (b)	FM; IMP; VP - HP	żywice, garbniki,	adstringens, diureticum	herba	TP (TPa)
98	Humulus lupulus L. chmiel zwyczajny Cannabaceae – konopiowate	H (b)	FM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; OLM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	mircen, farnezen, á-kariofilen, humulon, lupulon, 2-metylo- 3-butenol, pochodne kwercetyny, kemferolu i apigeniny, adenina, garbniki, cholina, trójmetyloamina, woski, izomaślan 2- metylobutyli, 1,2-propylobutyli, metylononyloketon, 2- tridekanon, estry metylowe kwasu docenowego i dekadienowego, żywice, ksantohumol	amarum, anaphrodisiacum, antisepticum, aphrodisiacum , hypotonicum, sedativum, stomachicum	strobulus, folium, glandula, turio, oleum aetherum	Aph. ; AP; CP; EP; SMP SPP; TP - Dec.; NCP
99	Hydrastis canadensis L. gorzknik kanadyjski Hydrastidaceae (Ranunculaceae) – gorzknikowate (jaskrowate)	H (b)	NM; IMP; FP VIII	hydrastyna, berberyina, czterohydroberberyina, berberastyna, hydrastynina	antiphlogisticum, antisepticum, haemostaticum, stomachicum, uterinum, uterotonicum	rhizoma	TP - Dec.; ICP
100	Hyoscyamus gallagheri A.G. MILLER & J.A. BIAGI lulek Gallaghera Solanaceae – psiankowate	Ch (b)	NM, FP VII	alkaloidy, sterole,	antialopecium, sedativum	folium	TP
101	Hyoscyamus niger L. lulek czarny Solanaceae – psiankowate	T,H (j)	FM; IMP; EU; FP IV, OIM; OLM; VP - HP	L-hioscyamina, skopolamina, atropina	analgeticum, antineuralgicum, aphrodisiacum, parasympatolyticum sedativum, spasmolyticum	folium, semen, herba,	Rem. Aph.; TP (Tph and TPa) - NCP
102	Hypericum perforatum L. dziurawiec zwyczajny Hypericaceae (Clusiaceae) – dziurawcowate (okrętnicowate)	H (b)	FM; IMP; FP IV, V, VI, VII, VIII; OIM; OLM; VP; NL in Ph. -	hiperycyna, garbniki katechinowe, hiperozyd, kwercetyna, hiperezyina, związki żywicowe, kwas kawowy, kwas chlorogenowy, cholina, fitosterole, pektyny, cukry proste, sole mineralne	antidepressivum, antiphlogisticum, antisepticum, aphrodisiacum, cholagogum, dermaticum, sedativum, spasmolyticum, stomachicum, vasotonicum	herba, oleum aetherum	Aph.; AP; CP; DP; HY (i pyłek); TP (TPa) - NCP
103	Hyssopus officinalis L. hyzop lekarski Lamiaceae – jasnotowate	Ch (pk)	FM; IMP; OIM - HP	pinokamfen, α i β-pinen, α-terpinen, kadinen, diosmina, garbniki, kwas oleanolowy, kwas ursolowy, marubina, fitosterol, sole mineralne	antihidroticum, antiphlogisticum, aromaticum, carminativum, expectorans, stomachicum	herba, oleum aetherum, flos, folium, summitas cum flores	AP; CP; SPP - Dec.; NCP
104	Indigofera articulata GOUAN indygowiec członowany Fabaceae – bobowate	Ch (pk)	NM; IMP; OIM	nitrozwiązki, indykaina,	analgeticum	radix	DP; SMP; CP; TP-RMI

ROŚLINY ŹRÓDŁEM LEKU LARYNGOLOGICZNEGO (CZĘŚĆ 2)

1	2	3	4	5	6	7	8
105	<i>Inula helenium</i> L oman wielki (o. czerwonkowy) Asteraceae – astrowate	H (b)	FM; IMP; FP IV, V; OIM; NL in Ph. - HP	alantolakton, izoalantolakton, dwohydroalantolakton, azulen, pentainen, β-sytosterol, inulina, sole mineralne	antisepticum, antihelminthicum, cholagogum, cholereticum, digestivum, diureticum, expectorans, spasmolyticum, stomachicum, vermifugum	radix, flos, oleum aetherum	AP; CP; DP; HY; SMP; SPP; TP - Dec.; NCP
106	<i>Iris germanica</i> L irys (kosaciec) ogrodowy (k. niemiecki) Iridaceae – kosaćcowate	H (b)	NM; IMP - HP	iron, kwas mirystynowy, garbniki, olej tłusty, skrobia, cukry proste, śluz, flawonoidy, sole mineralne	adstringens, aphrodisiacum, diureticum, expectorans, protectivum	rhizoma, oleum aetherum	Aph.; AP; CP; SPP - Dec.; ICP
107	<i>Juglans regia</i> L orzecz włoski Juglandaceae – orzechowate	M (d)	NM; OIM; VP; EU; IMP - HP	garbniki elagowe, hydrojuglon, juglon, pochodne kwercetyny i kemferolu, leukoantocyjany, kwasy organiczne, karotenoidy, pinen, limonen, cyneol, trójtterpeny, witaminy, sole mineralne	adstringens, obstipans, antiphlogisticum, stomachicum, baktericidum, haemostaticum, depurativum	folium, pericarpium, fructus, semen, oleum, oleum aetherum	AP; CP; DP; EP; SMP; SPP; TP - Dec.; ICP
108	<i>Juncellus laevigatus</i> L cibora gładka Cyperaceae – ciborowate	H (b)	NM	seskwiterpeny, chinony	analgeticum	caulum, rhizoma	Dec.
109	<i>Krameria triandra</i> RUIZ. & PAV. pastwin trójpręcikowy (krameria trójpręcikowa, k. ratan) Fabaceae – bobowate	Ch (pk)	NM; IMP -	garbniki, gumy,	adstringens, antibioticum, antidiarrhoicum	radix	CP; SMP; TP - RMI
110	<i>Lamium album</i> L jasnota biała Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	H (b)	FM; IMP; OIM; VP - HP	kwercymetryna, glikozyd kwercetyny i kemferolu, śluz, garbniki katechinowe, saponiny, cholina, tyramina, histamina, lamiolid, kwasy wielofenolowe, sole mineralne	antiphlogisticum, dermaticum, emolliens, expectorans, haemostaticum, hypotonicum, protectivum	flos, oleum aetherum	AP; CP; EP; HY (i pyłek)
111	<i>Lavandula angustifolia</i> MILL lawenda wąskolistna Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	Ch (pk)	NM; FP III, IV, V, VI, VIII; OIM; OLM; EU; IMP - HP	Dwuterpenoidy, trójtterpenoidy, saponiny, pirydyna, polifenole, tanina, irydoidy, chinony, kumaryna, cyklitol	antineuralgicum, antisepticum, antispasmodicum, aphrodisiacum, carminativum, diureticum, expectorans, rube-faciens, sedativum	flos, oleum aetherum	Aph.; AP; CP; HY; SMP; SPP - ICP
112	<i>Ledum palustre</i> L bagnio zwyczajne Ericaceae – wrzosowate	Ch (kw)	FM; VP; EU; IMP - HP	arbutyna, flawonoidy, trójtterpeny, garbniki	adstringens, antidiarrhoicum, antirheumaticum, diureticum, expectorans, rube-faciens	herba, folium	AP; TP (TPa) - PPP
113	<i>Leonurus cardiaca</i> L serdecznik pospolity Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	H (b)	FM; OIM; NL in Ph.; EU; IMP - HP; FP VIII	stachydryna, cholina, leonuryd, ajugozyd, ajugol, kwas ursolowy, depsydy kwasu kawowego i kwasu rozmarynowego, marubina, glikozydy zblizone do kardenolidów bufadienolidowych, kwasy organiczne, żywice, antocyjany, sole mineralne	adstringens, cardiacum, diureticum, hypotonicum, sedativum, spasmolyticum	herba, summitas, oleum aetherum	HY (i pyłek); DP; TP - NCP
114	<i>Levisticum officinale</i> W. D. J. KOCH luczyk ogrodowy Apiaceae – selerowate	H (b)	NM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; VP; NI in Ph.; EU; IMP	Furokumaryna, kwas angelikowy, kwas chlorogenowy, kwas kawowy,	aphrodisiacum, carminativum, cholagogum, diureticum, sedativum, stomachicum	radix	Aph.; AP; CP; EP; SMP; SPP; TP - ICP
115	<i>Linum usitatissimum</i> L len zwyczajny Linaceae – inowate	T (j)	NM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; OLM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	substancje śluzowe, olej tłusty, linamaryna, lotaustralina, sytoosterol, kampesterol, cykloartenol, cholesterol, białko, gliceryd kwasu linolenowego, gliceryd kwasu olejowego, glicerydy kwasów mirystynowego, stearynowego, palmitynowego i erukowego, fitosterole, witamina E	antiphlogisticum, dermaticum, emolliens, mucilaginosum, nutriens	semen, herba, turio, oleum	CP; FPa; SMP; TP (TPa) - ICP

1.p.	2 Nazwa gatunku - Name of species	3 Forma życiowa - Life form	4 Zastosowanie w typach lecznictwa - Application in medicinal purposes	5 Związki czynne farmakologicznie zawarte w surowcach roślinnych	6 Główne działania farmakologiczne - Mains pharmacological effects	7 Surowiec roślinny - Herbal material	8 Inne cechy użytkowe - Others applied properties
116	Lobelia inflata L. stroiczka rozdęta (lobelia r.) Lobeliaceae (Campanulaceae) – Lobeliovate (dzwonkowate)	T (j)	NM; IMP; FP IV; OIM - HP	lobelina, lobelanina, lobelanidyna	analgeticum, analepticum, antiasthmaticum, antiemeticum, broncholyticum, diaphoreticum, diureticum, expectorans, nervinum, stimulans, toxicum	herba	SMP; TPh - ICP
117	Lobelia tupa L. s.l. stroiczka tupa (lobelia tupa) Lobeliaceae (Campanulaceae) – Lobeliovate (dzwonkowate)	T (j)	NM; IMP; FP IV; OIM - HP	lobelina	analgeticum, narcoticum	herba	SMP; TPh - ICP
118	Lycopodium clavatum L. widłak goździsty (babimór) Lycopodiaceae – widłakowate	C (b)	FM; IMP; FP IV, V; OLM; VP - HP	likopodina	advulnans, emeticum, laxans,	herba	DP; TP - FPP
119	Macrocystis pyrifera TURN. wielkomorszcz gruszkonośny Lessoniaceae – lessoniowate	THALL (plech.)	NM	proteiny, wielocukry i mikroelementy	antioxidantum, antisepticum, diureticum, emolliens, expectorans, nutriens, tonicum	thallus	SMP; CP; EP; FPa
120	Malus sylvestris MILL. jabłoń dzika Rosaceae – różowate	M (d)	FM; IMP; VP - HP	proteiny, tłuszcze, cukry proste, wapń, potas, żelazo, sód, potas, b-karoten, tiamina, ryboflawina, niacyna, kwas askorbinowy, amigdalina, pektyny, tanina, woski, kwercetyna, izokwercetyna, kwas ursolowy i oleanolowy, cyjanidyno-3- galaktozyd, epikatechina, katechina, kwas chlorogenowy	analgeticum, antidiarrhoicum, antiphlogisticum	fructus, folium	DP; EP; HY (i pyłek)
121	Malva sylvestris L. ślaz dziki Malvaceae – ślazowate	H (dw/b)	FM; IMP; FP V, VI, VIII	śluz, malwina, kwasy organiczne, fitosterol, garbniki, sole mineralne	demulcens, emolliens, protectivum	flos, folium, fructus	DP; EP; HY (i pyłek); SPP - NCP
122	Mangifera indica L. (= M. odorata GRIFF.) mango indyjskie (posmacz wonny, magdowe drzewo) Anacardiaceae – nanerczowate	M (d)	NM; IMP	węglowodany, błonnik, białko, witaminy z grupy B, witamina C, mikroelementy	antipyreticum, antiscorbutium, antiviroticum, aphrodisiacum, nutriens (Vit C)	fructus, semen, succus	Aph.; AP; CP; EP; SPP; TP - RMI
123	Medicago sativa L. lucerna siewna Fabaceae – bobowate	H (b)	FM; IMP - HP	-O-metylokumestrol kwas 4-aminomasłowy, adenina, adenozyna, alfalfon, alfa- spinasterol, alfa-tokoferol, amylasa, arabinosa, beta- sitosterol, betaine, calcium, campesterol, cholina, koagulaza, kumestrol, kryptoksantyna, cydoartenol, formononetin , guanina, guanozyna, hederagenina, hypoksantyna, inozyna, inozytol, inwertaza, L-homostachydryna, L- stachydryna, limonen, luteina, magnez, kwas malonowy, niacyna, pectyny peroksydaza, fosfor, potas, propanal, pirydoksyna, ryboflawina, ryboza, saponina, selen, krzem, stachydryne, stygmasterol, tanina, tiamina, tricyna, trifoliol, trójmetylamina, tryptofan, ksantofil, ksyloza, zeaksantyna	antimycoticum, aphrodisiacum, haemostaticum, mineralicum	folium, herba, sermen	Aph.; CP; EP; FPa; HY (i pyłek); TP; SPP - NCP

ROŚLINY ŹRÓDŁEM LEKU LARYNGOLOGICZNEGO (CZĘŚĆ 2)

1.p.	2	3	4	5	6	7	8
124	Melaleuca alternifolia L. melaleuka skrętołistna (drzewo herbaciane) Myrtaceae - mirtowate	M (d)	NM; IMP	terpinen-4 ol, cyneol	antimycoticum, antisepticum, infirmarcarcticum	inflorescentia, oleum aetherum	AP; CP; SMP - RMI
125	Mellilotus officinalis (L) PALL nostrzyk żółty Fabaceae – bobowate	H (b)	FM; IMP; FP IV, V, VI, VIII; OIM; OLM - HP	kumaryna, kwas kumarynowy, dwukumarol, trygonelina, alantoina, kwas alantoinowy, kwas moczowy, flawonoidy, garbniki, sole mineralne	adulvans, angiotonicum, antiphlogisticum, diureticum, emolliens, lymphotonicum, resolutivum, sedativum, spasmolyticum	herba	CP; FPa.; HY (i pyłek); SMP; SPP; TP (TPa) - NCP
126	Melissa officinalis L. melisa lekarska Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	H (b)	NM; FP III, IV, VI, VIII; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	octan eugenolu, cytral, cytronelal, kariofilen, kwas oleanowy, kwas ursolowy i pochodne, kwas kawowy, kwas chlorogenowy, kwas rozmarynowy, garbniki, ramnazyna, kwas melisowy, związki śluzowe, sole mineralne	antispasmodicum, aromaticum, carminativum, digestivum, sedativum, spasmolyticum	folium, flos, herba, oleum aetherum	Aph.; AP; CP; HY; SPP; TP - Dec.; ICP
127	Mentha crispa L. mięta kędzierzawa Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	H,C (b)	NM; IMP	mentol, menton, octan mentolu, walerian mentolu, felandren, pinen, cyneol, mentofuran, garbniki, luteolina, apigenina, diosmetyna, gorycze, fenolokwasy, sole mineralne	alterans, antidiarrhoicum, antisepticum, aphrodisiacum, aromaticum, cholagogum, metabolica, spasmolyticum	oleum aetherum, herba	AP; CP - ICP
128	Mentha x citrata EHRH.(M. piperita; M. piperata) mięta pieprzowa Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	H,C (b)	NM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; OLM; VP; NL in Ph.; EU - HP	mentol, menton, octan mentolu, walerian mentolu, felandren, pinen, cyneol, mentofuran, garbniki, luteolina, apigenina, diosmetyna, gorycze, fenolokwasy, sole mineralne	anaestheticum, antisepticum, aphrodisiacum, aromaticum, carminativum, cholagogum, cholereticum, rubeificans, sedativum, spasmolyticum, stomachicum	folium, oleum aetherum, herba	Aph.; AP; CP; SMP; SPP; TP - ICP
129	Menyanthes trifoliata L. bobrek trójlistkowy Menyanthaceae - bobrkowate	Hy,G (b)	FM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	loganina, flawonoidy, gencjanina, kwasy organiczne, kwas betulinowy, garbniki	anticorbutium, amarum, cholagogum, stomachicum, tonicum	folium	DP; SPP; TP (TPa)
130	Murraya koenigii (L.) murraja Koeniga Rutaceae – rutowate	N/M. (k/d)	NM; IMP	rutamina, dyktamina, garbniki,	antiemeticum, antidysentericum aromaticum, digestivum, stimulans, stomachicum, tonicum	folium, truncus, radix	SPP; AP; CP
131	Musa paradisiaca L. banan rajski (b. włościwy) Musaceae – bananowate	H (b)	NM; IMP	węglowodany, błonnik, kwasy tłuszczowe, witaminy z grupy B, witamina C, tryptofan, potas i mikroelementy, ð-karoten	antiscleroticum, haemostaticum, hypotonicum, nutriens (prow. A, Vit. C, P, E, B2)	fructus	Aph; CP; EP; SMP - RMI
132	Myosotis palustris (L) L. em. RCHB. niezapominajka błotna Boragaceae – ogórecznikowate	H (b)	FM	garbniki, śluzu, alkaloidy pirolizydynowe,	antisepticum, antitussivum, expectorans	herba	HY (i pyłek); TP; Dec.
133	Myristica fragrans HOUTT. muszkatowiec wonny (muszkatowiec, m. korzenny) Myristicaceae – muszkatowate	M. (d)	NM; FP III; EU; IMP	dehydrodizoeugenol, 5-metoksydehydrodizoeugenol, pinen, kamfen, dipenten, elemycyna, isoelemycyna, safrol, eugenol i pochodne	analgeticum, aphrodisiacum, narcoticum, sedativum	semen, macis	AP; SPP; TP - RMI
134	Myroxylon balsamum (L) woniowiec balsamowy (balsamowe drzewo; balsam Tolu) Fabaceae – bobowate	M (d)	NM; IMP	żywice, kwas cynamonowy, kwas benzoesowy	anthelminticum, antisepticum, aromaticum, traumaticum	resina	RMI

ANNALES ACADEMIAE MEDICAE SILESIENSIS

1.p.	2 Nazwa gatunku - Name of species	3 Forma życiowa - Life form	4 Zastosowanie w typach lecznictwa - Application in medicinal purposes	5 Związki czynne farmakologicznie zawarte w surowcach roślinnych	6 Główne działania farmakologiczne - Mains pharmacological effects	7 Surowiec roślinny - Herbal material	8 Inne cechy użytkowe - Others applied properties
135	Myroxylon peruiferum L.F. woniowiec peruwiański (balsamowe drzewo peruwiańskie) Fabaceae – bobowate	M (d)	NM; FP III, IV; OIM; EU; IMP	żywice, kwas cynamonowy i benzoosowy, cynamaina	antiparasiticum, antisepticum, aromaticum, expectorans, protectivum, rubefaciens	resina, balsamum	AP; CP; SPP
136	Myrrhis odorata (L.) SCOP. marchewnik anyżowy Apiaceae – selerowate	H (dw/b)	FM; IMP - HP	anetol, metylochawikol	antisepticum, depurativum, diaphoreticum, diureticum, expectorans, lactagogum	folium, radix, semen, oleum aetherum	AP; EP; SPP
137	Nasturtium officinale R. BR. rukiew wodna Brassicaceae (Cruciferae) – kapustowate (krzyżowe)	Hy (b)	FM; FP; EU; IMP - HP	glikonasturcyna(wyciąg z witaminami)	alterans, antidiabeticum, antisepticum, cholagogum, diureticum, expectorans	herba, folium, oleum aetherum	EP; SPP; TPa
138	Nepeta cataria L. kocimiętka właściwa Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	H,C (b)	FM; IMP - HP	nepetalaktony	aromaticum, bacteriostaticum, sedativum	herba, oleum aetherum	AP; CP; HY; SMP; SPP; TP - NCP
139	Nereocystis luetkeana MERT. baniopień Lütkego Lessoniaceae - lessoniowate	THALL (plech.)	NM	tokoferol, witamina C, karotenoidy, dwucukry, mikroelementy, sole kwasu alginowego, kwas alginowy	antiadipositas, antiulcerum (ventriculi) nutriens, radioprotectivum, sedativum, thyreostaticum (struma),	thallus	CP; SMP
140	Nymphaea alba L. grzybień biały Nymphaeaceae – grzybienowate	Hy (b)	FM; IMP - HP	alkaloidy sekwieterpenowe, cholina, garbniki, flawonoidy	cardiacum, sedativum	flos, rhizoma	DP; TP (TPa) - FPP
141	Ocimum basilicum bazylika Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	T (j)	NM; EU; IMP-HP	linalol, metylochawikol, kamfora, α-pinen, eugenol, garbniki, saponina, fitosterol, sole mineralne	antineuralgicum, aphrodisiacum, aromaticum, carminativum, digestivum, excitans, stomachicum	herba, folium, oleum aetherum, semen	Aph; AP; CP; HY; SMP; SPP; TP-Dec.; ICP
142	Oenothera biennis L. S. S. (= Onagra b. SCOP.) wiesiołek dwuletni Onagraceae – wiesiołkowate	H (b)	FM; IMP; OIM; OLM; FP VI, VIII; VP - HP	olej wiesiołkowy z nienasyconymi kwasami tłuszczowymi	antiadipositas, antiarthriticum, antiphlogisticum, hypotonicum	semen, oleum	CP; SMP - Dec.; NCP
143	Olea europaea L. oliwka europejska Oleaceae – oliwkowate	M (d)	NM; EU; IMP; FP VIII	białko, witaminy, olej oliwkowy, cukry proste	antisepticum, adstringens, dermaticum, laxans, ophthalmicum,	fructus, oleum, folium, flos	AP; CP; EP; SMP; TP-RMI
144	Ononis arvensis L. wilżyna bezbronna Fabaceae – bobowate	H, N (b/k)	FM; IMP - HP	flawonoidy, glikozydy, trójterpeny, garbniki	adstringens, antisepticum, depurativum, diureticum	radix, oleum aetherum	nieznane
145	Ononis spinosa L. wilżyna ciernista Fabaceae – bobowate	H, N (b/k)	FM; FP IV, V, VIII; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	flawonoidy, glikozydy, trójterpeny, garbniki, kwasy organiczne, związki żywcowe, sole mineralne	adstringens, antihaemorrhoidale, antisepticum, depurativum, diureticum	radix	AP; NCP; PPP
146	Origanum majorana L. lebiodka majeranek (majeranek) Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	T (Ch)	NM; FP V; OIM; EU; IMP - HP	terpinen, terpinenol, terpineol, borneol, seskwiterpeny i związki garbnikowe, rutyna, kwas askorbinowy	antisepticum, antiviroticum, carminativum, cholagogum, digestivum, diureticum, expectorans, insectidum, pepticum, sedativum, spasmolyticum	herba, oleum aetherum, folium, semen	AP; CP; SPP; PPP - ICP

ROŚLINY ŹRÓDŁEM LEKU LARYNGOLOGICZNEGO (CZĘŚĆ 2)

1	2	3	4	5	6	7	8
147	Origanum vulgare L lebiodka pospolita Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	H, C (b)	FM; FP II, III; VP; EU; IMP - HP	karwakrol, tymol, octan geranylu, sekwiaterpeny, garbniki, pochodne luteoliny, diosmetyny, apigeniny, fitosterole, związki żywicowe, substancja goryczkowa, sole mineralne	antirheumaticum, antisepticum, antitoxicum, aphrodisiacum, carminativum, cholagogum, diureticum, expectorans, hypnagogum, spasmolyticum, stomachicum	herba, folium, oleum aetherum	Aph.; AP; CP; DP; HY; SMP; SPP; TP - Dec.
148	Oryza sativa L ryż siewny Poaceae – wiechlinowate	T (j)	NM; IMP; EU	tiamina, niacyna, ryboflawina, żelazo, wapń	aphrodisiacum, protectivum	amylum, fructus, rhizoma	Aph.; EP - RMI
149	Panax ginseng C. A. MEYER (P. sching-seng NEES & ESENB; Aralia ginseng H. BR.) żeń-szeń (ginseng, panaks, wszechlek) Araliaceae – araliowate	H (b)	NM; IMP; OIM; NL in Ph.; EU	saponiny triterpenowe, ginksenozydy, panaksozydy	analgesicum, antipyreticum, aphrodisiacum, hepatoprotectivum, stimulans, tonicum	radix	Aph.; CP; TP
150	Papaver somniferum L (P.hortense HUSS; P.officinale GMEL) mak lekarski (m.ogrodowy, m. Usypiający) Papaveraceae – makowate	(j)	NM; IMP; FP IV,V; OIM; OLM	morfina, kodeina, papaweryna, narkotyka	narcoticum sedativum analgesicum	herba, fructus, semen, latex, oleum	SPP; SMP; TP (TPh and TPa)
151	Passiflora incarnata męczennica cielistka (krwista) Passifloraceae – męczennicowate	N (l/k)	NM; OIM; EU; IMP; FP VIII	harman, harmina, harmol, kwercetyna, apigenina, witeksyna, glikozyd cyjanogeny, maltol, leukoantocyjanozyd, fitosterol, sole mineralne	sedativum, spasmolyticum	herba, fructus	EP; TP - ICP
152	Persea americana smaczliwka właściwa (awokado, smaczlin) Lauraceae – wawrzynowate	M (d)	NM; IMP	magnez, potasu, wapń, żelazo, prowitamina A, witamina E, witamina C, witaminy z grupy B, jednonienasycony tłuszcz obniżający poziom cholesterolu	adulvans, antibioticum, anthelminticum, aphrodisiacum, dermaticum, diabeticum, haemopoeticum, hypotonicum, nutriens, roborans	semen, fructus, oleum aetherum	Aph.; CP; EP; TPh - RMI
153	Petroselinum crispum (MILL.) A. W. HILL pietruszka zwyczajna Apiaceae – selerowate	H (b)	NM; VP; EU; IMP - HP	apiol, pinen, apiina, bergapten, karotenoidy, kwas askorbinowy,	antiphlogisticum, aphrodisiacum diureticum, carminativum, emmenagogum, stomachicum, spasmolyticum	radix, folium, fructus	Aph.; AP; CP; DP; SPP; TPh - ICP
154	Phaseolus vulgaris L fasola zwykła Fabaceae – bobowate	T (j)	NM; FP V, VI; OIM; EU; IMP - HP	guanidyna i pochodne, witaminy, trójterpeny, kwasy organiczne, alantoina, inozytol, trygonelina, krzemionka	antidiabeticum, antidiarrhoicum, antiphlogisticum, antipruriginans, antirheumaticum, cardiacum, carminativum, depurativum, dermaticum, diureticum, hypotonicum, emolliens	pericarpium	Aph.; CP; EP; TP - ICP
155	Pilocarpus pennatifolius Lem. potoślin pierzastolistny (s.p. pierzasty) Rutaceae – rutowate	k	NM; IMP	pilocarpina	sialogogum	folium	TP - RMI
156	Pimpinella anisum L (Anisum vulgare) biedrzynek anyż Apiaceae – selerowate	H (b)	NM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; OLM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	anetol, metylochawikol, aldehyd anyżowy, białka, tłuszcze, węglowodany proste i złożone	antiasthmaticum, antisepticum, antitussicum, aphrodisiacum, aromaticum, carminativum, expectorans, lactagogum, pepticum, spasmolyticum, stomachicum	folium, fructus, oleum, oleum aetherum	Aph.; AP; CP; EP; SPP; TP - ICP

1.p.	2 Nazwa gatunku - Name of species	3 Forma życiowa - Life form	4 Zastosowanie w typach lecznictwa - Application in medicinal purposes	5 Związki czynne farmakologicznie zawarte w surowcach roślinnych	6 Główne działania farmakologiczne - Mains pharmacological effects	7 Surowiec roślinny - Herbal material	8 Inne cechy użytkowe - Others applied properties
157	Pinus mugo TURRA (P. montana MILL; P. Mughus SCOP.) sosna kosa (kosodrzewina) Pinaceae – sosnowate	(k)	FM; IMP; OLM - HP - AP; FP VIII	α -pinen, β -pinen, limonen, borneol, żywice, związki gorzkie, garbniki, witamina C, kwas ferulowy, kwas galusowy, kwas chlorogenowy, kwas kawowy, kamfen, karen, cymen, kwas abietynowy, felandren, gwajakol, pirokatechol, węglowodory aromatyczne, kwasy żywiczne	expectorans antisepticum diureticum spasmolyticum cholagogum	folium, resina, turio, oleum aetherum	CP; SMP; - Dec.; NCP - FPP
158	Pinus sylvestris L sosna zwyczajna Pinaceae – sosnowate	(d)	FM; FP II,III,IV,V, VIII; OIM; OLM; VP; EU; IMP	α -pinen, β -pinen, limonen, borneol, żywice, związki gorzkie, garbniki, witamina C, kwas ferulowy, kwas galusowy, kwas chlorogenowy, kwas kawowy, kamfen, karen, cymen, kwas abietynowy, kwas β -pimarowy, dwupenten, felandren, gwajakol, krezol, pirokatechol, węglowodory aromatyczne, kwasy żywiczne	expectorans antisepticum diureticum spasmolyticum cholagogum antineuralgicum	cortex, folium, gemmae, resina, summitas, pix, terebinthina, turio oleum aetherum	HP – Aph.; AP; CP; SMP; TP
159	Piper betle L (= Chavica auriculata MIQ; Ch. d. MIQ; Ch. siriboa MIQ.) pieprz betelowy (p. Betel) Piperaceae – pieprzowate	L (l)	NM; IMP - HP	α – β pinen, felandren, seskwiterpeny, piperyna, piperetyna, żywica	anthelminticum, antisepticum, aromaticum, stimulans	folium	AP; SMP; SPP - RMI
160	Piper cubeba L f. pieprz Kubeba Piperaceae – pieprzowate	L (l)	NM; IMP - HP	α – β pinen, felandren, seskwiterpeny, piperyna, piperetyna, żywica	aphrodisiacum, aromaticum, desodorans, antisepticum (antibioticum), analgeticum	fructus, oleum aetherum	Aph.; AP; SMP; SPP; TP - RMI
161	Plantago lanceolata L babka lancetowata Plantaginaceae – babkowate	H (b)	FM; FP V, VI, VIII; OIM; OLM; VP; EU; IMP - HP	aukubina, bajkaleina, ksantofil, skutelareina, garbniki, kwas askorbowy, kwas nikotynowy, związki śluzowe, pektyny, krzemionka, sole cynku	antiphlogisticum, antisepticum, dermaticum, expectorans, protectivum	folium	CP; EP; HY (i pyłek); TP - NCP
162	Plantago major L babka zwyczajna (b. szerokolistna) Plantaginaceae – babkowate	H (b)	FM; IMP; OIM; VP - HP	aukubina, flawonoidy, garbniki, kwasy organiczne, związki śluzowe, pektyny, krzemionka, sole cynku	adstringens, antiphlogisticum, expectorans, protectivum, traumaticum	folium	CP
163	Plantago ovata L (P. Ipsaghula ROXB.) babka jajowata Plantaginaceae – babkowate	H (b)	NM; IMP; OIM - RMI; FP VI, VIII	aukubina, flawonoidy, garbniki, kwasy organiczne, związki śluzowe, pektyny, krzemionka, sole cynku	adstringens, antiphlogisticum, expectorans, protectivum, traumaticum	folium, semen	-
164	Plantago psyllium L babka plesznik Plantaginaceae – babkowate	H (b)	NM; FP III,V, VI, VIII; OIM; EU; IMP	flawonoidy, garbniki, kwasy organiczne, związki śluzowe, pektyny	adstringens, antiphlogisticum, expectorans, protectivum, traumaticum	semen	-
165	Polygala amarella CRANTZ krzyżownica gorzkawa Polygalaceae – krzyżownicowate	(b)	FM; IMP;	poligalit, α -spinasterol, kwas salicylowy, sole mineralne	expectorans	herba radix	-
166	Polygonum aviculare L rdest ptasi Polygonaceae – rdestowate	T (j/dw)	FM; FP IV, VI; OIM; NL in Ph.; EU - HP	awikularyna, hiperozyd, kwercetyna, kwas kawowy, kwas chlorogenowy, kwas p-kumarynowy, kwas galusowy, garbniki, katechina, cukry proste, krzemionka, czynnik antytiaminowy	adstringens, alterans, antiphlogisticum, cholagogum, diureticum, metabolicum	herba	CP; DP
167	Polygonum bistorta L rdest wężownik Polygonaceae – rdestowate	H (b)	FM; FP IV; OLM; EU; IMP - HP	pochodne kwasu galusowego, pochodne pirokatechiny, kwas elagowy, kwas galusowy, leukoantocyjanidyna, hydroksymetyloantrachinony, skrobia, sole mineralne	adstringens, antidiarrhoicum, antihæmorrhagicum, antiphlogisticum, antisepticum, dermaticum, emmenagogum, obstipans	rhizoma	CP; DP; HY (i pyłek)

ROŚLINY ŹRÓDŁEM LEKU LARYNGOLOGICZNEGO (CZĘŚĆ 2)

1.p.	2	3	4	5	6	7	8
168	<i>Polygonum hydropiper</i> L. rdest ostrogorzki Polygonaceae – rdestowate	T (j)	FM; FP IV; OIM; NL in Ph.; EU; IMP - HP	rutyna, persykaryna, ramnezyna, kwercytryna, hiperozyd, garbniki hydrolizujące i skondensowane, kwas galusowy, kwas elagowy, substancje typu fagopiryny, glukozyd α -syosterolu, wosk, sole mineralne	adstringens, antidiarrhoicum, diureticum, haemostaticum	herba, oleum aetherum	CP; DP; SPP; TP (TPa)
169	<i>Populus tremula</i> L. topola osika (osika) Salicaceae – wierzbowate	M (d)	FM; EU; IMP - HP	salicyna, populina, salicylopopulina, chryzyna, tektochryzyna, kariofilen, cyneol, żywice, woski, garbniki, kwas galusowy, sole mineralne	antipyreticum, antirheumaticum, antisepticum, diaphoreticum, diureticum, vermifugum	cortex, folium, gemmae, oleum aetherum	HY – pollen; SMP
170	<i>Potentilla anserina</i> L. pięciornik gęsi Rosaceae – różowate	H (b)	FM; OIM; VP; EU; IMP - HP	Garbniki, kemferol, kwercetyna, mirycetyna, kwercytryna, syosterol, kwas bursztynowy, kwas askorbowy, cholina, histrydyna betaina, sole mineralne	adstringens, antiphlogisticum, cholagogum, digestivum, spasmolyticum, stomachicum	herba	CP; TP (TPa)
171	<i>Potentilla erecta</i> (L.) RAEUSCH. (<i>P. tormentilla</i>) pięciornik kurze ziele Rosaceae – różowate	H (b)	FM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; OLM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	pochodne pirogalolowe, garbniki skondensowane, kwas elagowy, żywice, woski, sole mineralne	adstringens, antidiarrhoicum, antihaemorrhagicum, antisepticum, obstipans	rhizoma	DP
172	<i>Primula veris</i> L. (<i>P. officinalis</i> (L.) HILL) pierzchnik lekarski (pierzchnik lekarski, kluczyki lekarskie) Primulaceae – pierzchnikowate	(b)	FM; FP IV, V, VIII; OIM; VP; EU; IMP; HP	prymwerozyd, prymulawerozyd, ester metylowy kwasu m-lub p-metoksyalicylowego	expectorans diureticum sedativum antiphlogisticum	flos, folium, herba, radix, oleum aetherum	CP; HY; TP (TPa) - Dec; NCP; PPP
173	<i>Prosopis cineraria</i> (L.) DRUCE jadłoszyn popielaty Mimosaceae – momosowate (czutkowate)	M (d)	NM; IMP	cukry proste, związki flawonowe, patulitryna, spicygeryna tanina, kwasy tłuszczowe, wapń, fosfor	adstringens, analgeticum, anthelminticum, antiabortivum, antiphlogisticum, demulcent, depilatoris, ophtalmicum, pectoralium, tonicum	flos, , truncus, folium, cinis (popiół)	EP; FPa; SMP
174	<i>Prunella vulgaris</i> L. głowienka pospolita Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowate)	H (b)	FM; IMP; VP - HP	aukubina, saponiny, gorycze, garbniki, związki żywicowe i sole mineralne	antiphlogisticum, expectorans	herba, flos, fructus, oleum aetherum	AP; EP; TP
175	<i>Prunus spinosa</i> L. śliwa tarnina (tarnina) Rosaceae – różowate	N (k)	FM; OIM; VP; EU; IMP	kwercetyna, kemferol, 2,7- dwuramnozyd kemferolu, glikozyd cyjanowodorowy, związki cukrowe, sole mineralne	antidiarrhoicum, antiphlogisticum, depurativum, diaphoreticum, diureticum, laxans	flos, fructus, cortex	EP; SMP
176	<i>Punica granatum</i> L. granatowiec właściwy (granat) Punicaceae – granatowcowate	N/M (k/d)	NM; IMP	fitoestrogeny, glukoza, fruktoza, kwas cytrynowy, białka, witamina C, garbniki, alkaloidy	adstringens, analgeticum, antiasthmaticum, antidiarrhoicum, antipyreticum, antiscorbutium, digestivum, nutriens, taenicidum	cortex, flos, fructus, pericarpium, radix, cortex radice recens, semen, succus	Aph.; EP; SMP; SPP; TP (TPa) – ICP; RMI
177	<i>Quercus infectoria</i> OLIVIER (<i>Galla</i> I) dębianski z dębu galasowego Fagaceae – bukowate	M. (d)	NM; FP IV, V; EU; IMP	kompleks taniny, kwas galusowy, kwas elagowy	adstringens, antibioticum antihaemorrhagicum,	galla	TP (TPa); SMP - RMI
178	<i>Quercus sp. div.</i> (cfr. <i>Q. robur</i>) kora dębową (prawd. dębu szypułkowego) Fagaceae – bukowate	M (d)	FM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP-HP	pochodne pirogalolu i pirokatechiny, kwas galusowy, kwas elagowy, kwercetyna, kwercytryna, flobafeny, żywice, sole mineralne	adstringens, antidiarrhoicum, antihaemorrhagicum, antiphlogisticum, antisepticum haemostaticum obstipans	cortex, folium, semen	CP; DP; SMP; SPP; TP (TPa) - Dec; NCP
179	<i>Reseda lutea</i> L. rezeda żółta Resedaceae – rezedowate	H (j/b)	FM	luteina, substancje miododajne	antibioticum, antisepticum	flos, semen, radix	DP

1.p.	2 Nazwa gatunku - Name of species	3 Forma życiowa - Life form	4 Zastosowanie w typach lecznictwa - Application in medicinal purposes	5 Związki czynne farmakologicznie zawarte w surowcach roślinnych	6 Główne działania farmakologiczne - Mains pharmacological effects	7 Surowiec roślinny - Herbal material	8 Inne cechy użytkowe - Others applied properties
180	Ribes nigrum L. porzeczka czarna (smrodynia) Glossulariaceae/Saxifragaceae - agrestowate/skalnicowate	(k)	FM; IMP; OIM; VP - HP - CP	rutyna, kwasy organiczne, α- pinen, mircen, geraniol, limonen, linalol, sole boru i magnezu, cukry, kwas askorbowy, kwas cytrynowy, antocyjany, pektyny	antiphlogisticum adstringens antisepticum antiscorbutium nutriens roborans	folium, fructus, semen, sirupus	EP; SMP; SPP; TP - NCP - PPP
181	Ricinus communis L. rącznik pospolity (kleszczowina pospolita, rycynus pospolity) Euphorbiaceae - wilczomleczowate	N/M. (k/d)	FM; NM; IMP; OIM; OLM - HP; FP VIII	glicerydy kwasów rycynolowego, izorycynolowego, sterynowego, dwuhydroxystearynowego, alkaloidy nikotynamidopodobne	anthelminticum, dermaticum, purgans, traumaticum	oleum, semen	AP; CP; SMP; TP (TPh and TPa) - Dec.; ICP
182	Robinia pseudacacia L. robinia akacja Fabaceae - bobowate	M (d)	FM; IMP; OIM - HP	flawonoidy, garbniki	aromaticum, cholagogum, diureticum, sedativum, spasmolyticum	flos, fructus, oleum aetherum	AP; DP; HY (i pyłek); TP (TPh and TPa) - NCP
183	Rosa canina L. róża dzika (szypszyna) Rosaceae - różowate	N (k)	FM; FP IV, V, VIII; OIM; VP; NI in Ph.; EU; IMP - HP	witamina C, kwas dehydroaskorbowy, witamina A, witamina B1, witamina B2, witamina E, witamina K, bioflawonoidy, astragalina, izokwercytryna, tylirozyl, â-karoten, likopen, zeaksantyna, garbniki, cukry proste, pektyny, kwas cytrynowy, kwas jabłkowy, sole mineralne	adstringens, alterans, antiphlogisticum,, aromaticum, cholagogum, diureticum, metabolicum, nutriens, roborans, spasmolyticum, tonicum	flos, fructus, oleum aetherum	Aph.; AP; CP; EP; HY; SMP; TP
184	Rosa x hort. (cv.) róża ogrodowa Rosaceae - różowate	N (k)	NM; IMP	witamina C, prowitamina A, witaminy z grupy B, witamina K, kwasy organiczne, pektyny, cukry, flawonoidy, garbniki, składniki mineralne, olejek różany	adstringens, alterans, antiphlogisticum,, aphrodisiacum, aromaticum, cholagogum, diureticum, metabolicum, nutriens, roborans, spasmolyticum, tonicum	flos, oleum aetherum	Aph; AP; CP; HY-Dec.; ICP
185	Rosmarinus officinalis L. rozmaryn lekarski Lamiaceae (Labiatae) - jasnotowate (wargowe)	N (k)	NM; FP II, V, VIII; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP	cyneol, borneol, kamfen, linalol, pochodne luteoliny i apigeniny, kwas rozmarynowy, kwas kawowy, kwas ursolowy, kwas oleanolowy, garbnik, â-sytosterol	adstringens, antirheumaticum, antisepticum, aphrodisiacum, aromaticum, cholagogum, digestivum, diureticum, sedativum, spasmolyticum, traumaticum	caulis cum flores, folium, oleum aetherum	Aph.; AP; CP; SMP; SPP; TPh - ICP - RMI
186	Rubus idaeus L. (R. Frambaesianus LAM.) malina właściwa Rosaceae - różowate	(k)	FM; FP IV; OIM; NL in Ph; EU; IMP;	kwas cytrynowy, kwas askorbowy, kwas jabłkowy, kwas mlekowy, garbniki elagowe, cyanidyna, związki śluzowe, pektyny, cukry redukujące, inozyt, lecytyna, sole mineralne	diaphoreticum antipyreticum adstringens antibacterialis antiphlogisticum antidiarrhoicum	fructus, folium, sirupus	HP - CP; EP; HY; SMP; SPP - NCP
187	Rubus plicatus WEIHE & NEES jeżyna fałdowana Rosaceae - różowate	N (k)	FM; FP V, VI; OIM; EU; IMP - HP	garbniki, flawonoidy, kwasy organiczne, inozyt, witamina C, cukry proste, barwniki antocyjanowe, pektyny, sole mineralne	antidiarrhoicum, antiphlogisticum, antisepticum, diureticum, expectorans	cortex radices, folium recens, fructus, radix, sirupus	CP; EP; HY; SMP
188	Rumex acetosa L. szczaw zwyczajny Polygonaceae - rdestowate	H (b)	FM; IMP - HP	kwas szczawiowy, witamina C	adstringens, antiscorbutium, diureticum, laxans, nutriens,	folium, radix	DP; EP; SMP; SPP
189	Salix alba L. wierzba biała Salicaceae - wierzbowate	N (k)	FM; FP V, VI, VIII; OIM; EU; IMP - HP	salicyna, salikortyna, salirepozyd, izosalipurpuzyd, hiperozyd, garbniki pirokatechinowe, galotaniny, kwas elagowy, katechiny, sole mineralne	adstringens, antiarthriticum, antipyreticum, antirheumaticum	cortex, folium	CP; DP; HY (i pyłek); SMP - Dec.; NCP

ROŚLINY ŹRÓDŁEM LEKU LARYNGOLOGICZNEGO (CZĘŚĆ 2)

1.p.	2	3	4	5	6	7	8
190	<i>Salvadora persica</i> L. arak perski Sapindaceae – mydleńcowate	M,N (d,k)	NM; IMP	trójmetyloamina, siarczany, chlorki, fluorki krzemiany, kwas askorbowy, tanina, saponina	adstringens, alterans, antibioticum, antisepticum, antisyphiliticum, carminativum, detergens, diureticum, stomachicum	ramulus	FPa
191	<i>Salvia officinalis</i> szahwia lekarska Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	H (b)	NM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; VP; EU; IMP	tujon, cyneol, kamfora, kariofilen, garbniki katechinowe, kwas kawowy, kwas chlorogenowy, kwas ursolowy, pikrosalwina, substancja estrogena i nieznaną substancją przeciwpotną, sole mineralne	antidiabeticum, antiaphoreticum, antihidroticum, antiphlogisticum, antisepticum, aphrodisiacum, digestivum, haemostaticum, stomachicum	folium, herba, oleum aetherum	Rem. Aph.; AP; CP; HY (i pyłek); SPP - ICP
192	<i>Sambucus ebulus</i> L. bez hebd (dziki b. h.) Sambucaceae (Caprifoliaceae) – bżowate (przewiertniowate)	H (b)	FM; IMP - HP	trójpertenowe, substancje o gorzkim smaku, saponiny cyjanowodorowy	antisepticum, diaphoreticum, diureticum, purgans	radix, cortex, herba, folium, fructus, oleum aetherum	AP; CP; HY (i pyłek); TP (TPa)
193	<i>Sambucus nigra</i> L. bez czarny Sambucaceae (Caprifoliaceae) – bżowate (przewiertniowate)	N,M (k/d)	FM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; NL in Ph.; VP; EU; IMP - HP	rutyna, kwercetyna, astragalina, izokwercetyna, kwas kawowy, kwas chlorogenowy, kwas walerianowy, kwas ferulowy, garbniki, sambunigryna i pochodne, cukry redukujące, pektyny, barwniki antocyjanowe, kwasy wielofenolowe, kwas jabłkowy, kwas askorbowy, witaminy z grupy B, karotenoidy, sole mineralne	analgeticum, depurativum, diaphoreticum, diureticum, expectorans, laxans, purgans, vasotonicum	aqua sambuci, flos, fructus, folium, cortex, oleum aetherum	AP; CP; DP; EP; HY (i pyłek); TP (TPa and TPh)
194	<i>Sanguinaria canadensis</i> L. krwiowiec kanadyjski Papaveraceae – makowate	H (b)	NM; IMP	chelerytryna, sangwinaryna, gamma-homochelidonina, protopina, alkaloidy izochinolinowe, chelidonina, kwas chelidonowy	antimycoticum, antiphlogisticum, antipyreticum, antirheumaticum, antisepticum, dermaticum, emeticum, expectorans, insecticidum	radix, rhizoma	CP; SMP
195	<i>Sanicula europaea</i> L. żankiel zwyczajny Apiaceae – selerowate	H (b)	FM; EU; IMP - HP	glikozydy flawonowe, karotenoidy, ryboflawina, kwas askorbowy	adstringens, antiphlogisticum, antisepticum, carminativum, diureticum, stomachicum	herba, radix	CP
196	<i>Saponaria officinalis</i> L. (S. Nervosa GILIB., <i>Saponaria vulgaris</i> Pall.) mydlnica lekarska (mydlnik lekarski) Caryophyllaceae – goździkowate	(b)	FM; FP IVV; OIM; NL in Ph; EU; IMP; HP	saponazydy A i D, saponarozyny B i C, saponaryna, fitosterol, węglowodany proste i złożone, sole mineralne	sialogogum, mucilaginosum, protectivum, expectorans, cholagogum, stomachicum, analgesicum, antioedematosum, hemostaticum, diureticum	radix, herba	CP; SMP; TP (TPa) – Dec.; NCP
197	<i>Satureja (Satureia) hortensis</i> L. cząber ogrodowy Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	T (j)	NM; IMP; OIM	dwuterpenoidy, trójterpenoidy, saponiny, alkaloidy, polifenole, chinony, furanoidy, cyklotole, kumaryna	antisepticum, aphrodisiacum, carminativum, sedativum, stomachicum	herba	Aph.; AP; TP; SMP; SPP - ICP
198	<i>Scutellaria baicalensis</i> tarczycza bajkalska Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	H (b)	NM; IMP	bajkaleina, bajkalina, wogonina, wogonozyd, skutelaryna, oroksyliina, skullapflawon I, II	angiotoxicum, anksjolitikum, antiarthriticum, antiasthmaticum, anticoagulans, antihepatotoxicum, antioxidantum, antiphlogisticum, antiscleroticum, antisepticum, carcinostaticum, cardiacum, cholagogum, cytostaticum, hypotonicum, sedativum	radix, rhizoma	TPa - RMI

1.p.	2 Nazwa gatunku - Name of species	3 Forma życiowa - Life form	4 Zastosowanie w typach lecznictwa - Application in medicinal purposes	5 Związki czynne farmakologicznie zawarte w surowcach roślinnych	6 Główne działania farmakologiczne - Mains pharmacological effects	7 Surowiec roślinny - Herbal material	8 Inne cechy użytkowe - Others applied properties
199	<i>Smilax sarsaparilla</i> L. kolcorośl (kolcowój) sarsaparyla Smilacaceae – kolcoroślolate	NL (k/l)	NM; IMP - HP	sarasaponina, sarsaparillozyd, sarsaponina, sarsasapogenina, smilasaponina, smilagenina, saponiny A–C, kwasy: ferulowy, kawoilo-szikimowy, szikimowy, beta- i epsilon-sytosterol, dihydroksykwercetyna, diosgeninę, kempferol, stigmasterol, ramnozę, sitosterol-d-glukozyd, titogenin, isoengetitin, smilax, smigliaside A–E	antiphlogisticum, antisyphiliticum, dermaticum, diaphoreticum	radix, rhizoma	TP - RMI
200	<i>Solanum melongena</i> L. psianka podłużna (p. bakłażan; oberżyna) Solanaceae – psiankowate	T (j)	NM; IMP; EU	solanina, solamaryna, solasonina, solasodyna, solanigrina, dioscyna	antirheumaticum, antisepticum, aphrodisiacum	herba, fructus	EP; HY
201	<i>Solidago virga-urea</i> L. S. S. nawłoc pospolita Asteraceae – astrowate	H (b)	FM; FP V, VI, VIII; OIM; VP; EU; IMP - HP	rutyna, kwercetyna, kwercytryna, garbniki katechinowe, kwas kawowy, kwas chlorogenowy, saponiny, sole mineralne	adstringens, antirheumaticum, diureticum, hypotonicum	folium, herba, resina, turio cum flores, oleum aetherum	CP; DP; HY (i pyłek); TP (TPa)
202	<i>Sorbus aucuparia</i> L. EMEND. HEDL. jarzab pospolity (jarzębina) Rosaceae – różowate	M (k/d)	FM; OIM; VP; EU; IMP	kwas jabłkowy, kwas winowy, kwas sorbowy, kwas parasorbowy, garbniki, kwasy wielofenolowe, cyjanina, barwniki karotenoidowe, kwas askorbowy, sacharoza, glukoza, D-sorbitol, L-sorboza,	antidiarrhoicum, antiphlogisticum, antiscorbutium, diureticum	fructus, flos, folium, inflorescentia, sirupus	AP; CP; DP; EP; HY (i pyłek); SMP; TP (TPh and TPa) - NCP
203	<i>Stellaria media</i> (L.) VILL. gwiazdnica pospolita (gwiazdownica) Caryophyllaceae – goździkowate	T (j)	FM; IMP - HP	saponiny, glikozydy flawonoidowe, apigenina, luteolina	antiphlogisticum, demulcentium, diureticum, expectorans, nutriens (Vit C,A)	herba, folium	DP; EP; FPa; TP (TPa)
204	<i>Symphytum officinale</i> L. żywokost lekarski Boraginaceae – ogórecznikowate	H (b)	FM; FP IV; OIM; VP; EU; IMP - HP	śluz, alantoina, alkaloidy pirolizydynowe	advulnans, antiphlogisticum, emolliens, expectorans, protectivum	radix	CP; DP; HY (i pyłek); SPP; TP (TPa) - NCP
205	<i>Tagetes erecta</i> L. aksamitka wzniesiona Asteraceae – astrowate	T (j)	FM; IMP	saponiny triterpenowe, garbniki, cholina, śluz, karotenoidy, flawonoidy	antiphlogisticum, diureticum, spasmolyticum, stimulans	flos	AP; TP - Dec.; ICP
206	<i>Tanacetum vulgare</i> L. wrotycz pospolity Asteraceae – astrowate	H (b)	FM; OLM; VP; EU; IMP - HP	tujon, borneol, kamfora, flawonoidy, kwasy organiczne, antracen, piron	adstringens, diureticum, insecticidum, stomachicum, toxicum, vermicidum, vermifugum	anthodium, herba, flos, radix, oleum aetherum	AP; CP; DP; SPP; TP (TPa)
207	<i>Taraxacum officinale</i> F. H. WIGG. mniszek pospolity (m. lekarski) Asteraceae – astrowate	H (b)	FM; FP IV, V, VI; OIM; OLM; VP; NL in Ph.; EU; IMP	białka, żywica, inozyt, tarakserol, taraksasterol, cholina, laktucerol, kauczuk, inulina, fruktoza, kwasy organiczne, trójtterpeny, garbniki, flobafen, sole mineralne obfitujące w potas, magnez, krzem i siarkę, witamina C, stymulatory biogenne	amarum, antidiabeticum, antiphlogisticum, antitussicum, aphrodisiacum, cholagogum, cholericum, depurativum, diureticum, laxans, nutriens (Vit C,B), pectorarium, sedativum, stomachicum	radix, herba, flos, folium, oleum aetherum	CP; DP; HY (i pyłek); TP (TPh)
208	<i>Thuja occidentalis</i> L. żywotnik zachodni (życiodrzew z., tuja zachodnia) Cupressaceae – cyprysowate	(d)	NM; IMP; OIM - AP	tujon, fenchon, pinen	immunostimulans roborans	cortex, ramulus cum folia, summitas oleum aetherum	TP (TPh and TPa) – Dec.; ICP;

ROŚLINY ŹRÓDŁEM LEKU LARYNGOLOGICZNEGO (CZĘŚĆ 2)

1.p.	2	3	4	5	6	7	8
209	<i>Thymus serpyllum</i> L. EMEND. FR macierzanka piaskowa Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	Ch (pk)	FM; FP IV, VIII; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	p-cymen, karwakrol, tymol, terpineol, cytral, garbniki, związki goryczowe, kwasy organiczne, glikozydy apigeniny, diosmetyny, luteoliny i skutelareiny, sole mineralne	antisepticum, aphrodisiacum, aromaticum, expectorans, stomachicum	folium, herba, oleum aetherum	Aph.; AP; CP; SPP
210	<i>Thymus vulgaris</i> tymianek pospolity Lamiaceae (Labiatae) – jasnotowate (wargowe)	Ch (pk)	NM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; EU; IMP - HP	pochodne fenolowe tymolu i karwakolu, cyneol, cymen, α -pinen, linalol, octan linalolu, borneol, octan bornylu, garbniki, kwas kawowy, kwas chlorogenowy, kwas ursolowy, kwas oleanolowy, luteolina, apigenina, gorycze, saponiny, sole mineralne bogate w lit	antisepticum, aphrodisiacum, expectorans, stomachicum	folium, herba, oleum aetherum, turio cum fiores	Aph.; AP; CP; SPP; TP - ICP
211	<i>Tillia sp. div.</i> (cfr. <i>T. cordata</i>) lipa drobnolistna Tilliaceae – lipowate	N (d)	FM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP	pochodne glikozydowe kwercetyny, kemferolu i akacetyny, tylirozyl, farnazol, geraniol, eugenol, alkany, śluzu, kwasy organiczne, fitosterole, trójtterpeny, garbniki, sole mineralne	diaphoreticum, sedativum, spasmolyticum	carbo, cortex, folium, inflorescentia, semen, oleum aetherum	HP-AP; CP; HY (i pyłek); SMP-Dec.; NCP
212	<i>Trifolium pratense</i> L. (= <i>T.</i> <i>purpureum</i> GILLB.) koniczyna łąkowa (k. czerwona, konicz) Fabaceae – bobowate	H (b)	FM; IMP - HP	barwniki antocyjanowe, ksantyna, asparagina, tyrozyna, kwas salicylowy, kwas kumarowy, furfurool, witaminy C i E, karoten	antisepticum, depurativum, diureticum, expectorans, haemostaticum, sedativum	herba, flos	CP; DP; FPa; HY (i pyłek); TP - NCP
213	<i>Trigonella foenum-graecum</i> L kozieradka pospolita Fabaceae – bobowate	T (j)	NM; FP IV, V; OIM; VP; EU; IMP - HP	galaktomannany, pochodne diosgeniny, jamogeniny, tigogeniny i gitogeniny, witekasy, izowitekasy, witamina PP, tłuszcze, białka, cholina, lecytyna, trygonelina, gorycze, sole mineralne	antidiabeticum, aphrodisiacum, emoliens (demulcens), metabolicum, protectivum, sialogogum	folium, semen	Aph.; CP; FPa; SPP; TP - ICP
214	<i>Tussilago farfara</i> L. podbiał pospolity (p. zwyczajny) Asteraceae – astrowate	G (H) (b)	FM; FP IV, V; OIM; OLM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	śluzu, garbniki, rutyna, hiperozyd, awikularyna, fitosterol, kwas kawowy, kwas ferulowy, cholina, związki goryczowe, sole mineralne bogate w cynk, tussilagina, taraksantyna, faradiol	emoliens, expectorans, spasmolyticum	folium, flos, oleum aetherum	CP; EP; HY (i pyłek); SMP; SPP; TP (TPa)
215	<i>Urtica dioica</i> L. pokrzywa zwyczajna Urticaceae – pokrzywowate	(b)	FM; FP V, VI, VII, VIII; OIM; VP; NL in Ph.; Rem. Aph	kwas glikolowy, kwas glicerowy, witaminy C, K, B2 i kwas pantotenowy, flawonoidy, garbniki, karotenoidy, ksantofil, chlorofil A i B, protoporfiryny, fitosterole, histamina, acetylocholina, serotonina, kwas mrówkowy, sole mineralne	diureticum antirheumaticum antihaemorrhagicum metabolicum dermaticum	herba siccum et recens, folium siccus et recens, radix, rhizoma, semen	CP; DP; EP; TP
216	<i>Urtica urens</i> L. pokrzywa żegawka Urticaceae – pokrzywowate	(b)	FM; FP V, VIII; OIM; VP; NL in Ph.; Rem. Aph	kwas mrówkowy, histamina, acetylocholina, żywice, substancję białkową o nieznanym składzie	diureticum antirheumaticum antihaemorrhagicum metabolicum dermaticum	herba siccum et recens, folium siccus et recens, radix, rhizoma, semen	CP; DP; EP; TP
217	<i>Vaccinium myrtillus</i> L. borówka czarna (b. czernica) Ericaceae – wrzosowate	Ch (k)	FM; FP IV, V, VIII; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	wakcynina, garbniki, pektyny, kwasy organiczne, karotenoidy, kwas askorbowy, arbutyna, irydoity, flawonoidy, kwas ursolowy, kwas oleanolowy	adstringens, antidiabeticum, antiarrhoicum, antihaemorrhagicum, antisepticum, diureticum	fructus, folium	DP; EP; HY (i pyłek); SMP; SPP
218	<i>Valeriana officinalis</i> L. - kozłek lekarski Valerianaceae – kozłkowate	H (b)	FM; FP IV, V, VI, VIII; OIM; OLM; VP; NL in Ph.; EU; IMP	terpeny, sekwiterpeny, pochodne azulenowe, izowaleryloborneol, scynantyna, aktyndyna, waleozyd A, kwas izowalerialowy, kwas chlorogenowy, kwas kawowy, walepotriaty,	aphrodisiacum, sedativum, spasmolyticum	rhizoma et radix, oleum aetherum	Aph.; AP; CP; HY (i pyłek); TP - NCP
219	<i>Verbascum densiflorum</i> BERTOL dziewanna wielkokwiatowa Scrophulariaceae – trędownikowate	H (b)	FM; FP III, VIII; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP;	saponiny, aukubina, flawonoidy, rutynozyl hesperetyny, β -karoten, α -krocetyna, ksantofile, śluz, sacharoza, kwas jabłkowy, sole mineralne	antidiabeticum, antisepticum, expectorans, muclaginosum	flos, folium, semen	CP; DP; HY (i pyłek); TP (TPa) - NCP

l.p.	2 Nazwa gatunku - Name of species	3 Forma życiowa - Life form	4 Zastosowanie w typach lecznictwa - Application in medicinal purposes	5 Związki czynne farmakologicznie zawarte w surowcach roślinnych	6 Główne działania farmakologiczne - Mains pharmacological effects	7 Surowiec roślinny - Herbal material	8 Inne cechy użytkowe - Others applied properties
220	Verben officinalis L. werbena pospolita Verbenaceae – werbenowate	H,T (b)	FM; EU; IMP - HP; FP VIII	cyneol, sabinena, tanina, chinony, garbniki	adstringens, antisepticum, aphrodisiacum, cholagogum, diaphoreticum, diureticum, expectorans, lactagogum, tonicum	herba	Aph.; AP; CP; SPP; TP - NCP
221	Vinca minor L. barwinek pospolity Apocynaceae – toinowate	Ch (k)	FM; OIM; EU; IMP - HP	winkamina, wincyna, winkanoryna, flawonoidy, trójtterpeny, garbniki	depurativum, haemostaticum, hypotonicum, spasmolyticum	herba	TP - Dec. - FPP
222	Vincetoxicum hircudinarium MEDIK (V. officinale MOENCH; Cynanchum vincetoxicum (L.) PERS. ciemieżyk biało-kwiatowy Asclepiadaceae – trojęściowate	(j)	FM; IMP; HP	wincetoksyna (asklepiadyna), saponiny, śluz, cukry, kauczuk, trójtterpeny	immunostimulans antiphlogisticum	folium, radix	TP (Tpa)
223	Viola tricolor L. S. S. fiołek tróbarwny Violaceae – fiołkowate	T (j/dw)	FM; FP III, IV, V, VI, VIII; OIM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	rutyna, kwercetyna, wiolanina, 3-glukozyd delphinidyny, 3-glukozyd peonidyny, wiolaksantyna, zeaksantyna, β-karoten, glikozyd wiolutozydu, śluz, sole mineralne	antirheumaticum, antisepticum, depurativum, dermaticum, diaphoreticum, diureticum, expectorans, vasotonicum	flos, herba, radix	AP; CP
224	Viscum album L. jemioła pospolita Loranthaceae – gązewninkowate	NCh (kw)	FM; OIM; OLM; VP; NL in Ph.; EU; IMP - HP	kwercetynowo pochodne, cholina, acetylocholina, histamina, kwas kawowy, β-amaryryna, kwas oleanolowy, lektyna, wiskotoksyna, inozyt, kwas λ-aminomasłowy	aphrodisiacum, cardiosedativum, diureticum, haemostaticum, hypotonicum, vasotonicum	herba	Aph.; CP; TP (TPa)
225	Zea mays L. kukurydza zwyczajna Poaceae (Graminae) – wiechlinowate (trawy)	T (j)	NM; IMP; FP IV, V, VIII; OIM - HP	saponiny, garbniki katechinowe, żywicę, cukry redukujące, alantoina, glikozyd goryczowy, stygmasterol, β-sytosterol, witamina K, sole mineralne	antidiabeticum, antiphlogisticum, cholagogum, depurativum, diureticum	amylum, fructus, spadix, stigma cum stylus, oleum, oleum aetherum	Aph.; AP; CP; EP; FPa; SMP; TP - ICP
226	Zingiber officinale ROSC. imbir lekarski Zingiberaceae – imbirowate	H (b)	NM; OIM; EU; IMP - HP	gingerol, zingeron, citral, proteiny, błonnik, tłuszczoproste, wapń, żelazo, magnez	analgeticum, anticoagulans, antiphlogisticum, antisepticum, aphrodisiacum, carcinostaticum, cholagogum, dermaticum, expectorans, hidroticum, immunosupresivum	rhizoma, oleum aetherum	Rem. Aph.; AP; EP; SMP; SPP; TP - RMI

OBJAŚNIENIA - EXPLANATIONS:

Kolumna 3: Formy życiowe roślin (wg *Raunkiaer* 1905 za *Rutkowski* 2004 oraz opracowaniami innych autorów)

Column 3: Life forms of the plants (acc. to *Raunkiaer* 1905 and *Rutkowski* 2004 and acc. to research of other authors)

H – hemikryptofit – hemicryptophyte; **M** – megafanerofit – megaphanerophyte; **N** – nanofanerofit – nanophanerophyte; **T** – terofit – terophyte; **Ch** – chamefit zdrewniały – woody chamaephyte; **C** – chamefit niezdrewniały – herbaceous chamaephyte; **G** – geofit – geo-

phyte; **Hy** – hydrofit, helofit – hydrophyte, helophyte; **L** – liana, pnącze – liana; **THALL** – plechowiec – thallophyte

oraz:

Kolumna 3: Zróznicowanie gatunków roślin na formy życiowe (wg *Szafera*, *Kulczyńskiego*, *Pawłowskiego* 1976, *Podbielkowskiego*, *Sudnik-Wójcikowskiej* 2003, oraz oprac. in. aut.)

Column 3: Differentiation of plant species on life forms (acc. to: *Szafer*, *Kulczyński*, *Pawłowski* 1976, *Podbielkowski*, *Sudnik-Wójcikowska* 2003 and acc. to research of other authors)

b – bylina – perennial plant; **d** – drzewo – tree; **k** – krzew – shrub; **j** – roślina jednoroczna – annual plant; **dw** – roślina dwuletnia – biennial plant; **pk** – podkrzew – subshrub; **l** – liana – liana, **kw** – krzewinka – subshrub, **plech** – plechowiec – thallophyte

Kolumna 4: Zastosowanie w typach lecznictwa (za Jędrzejko K. 2001)

Column 4: The application in forms of treatment (acc. to Jędrzejko K. 2001)

FM – Folk medicine – roślina lub surowiec roślinny wykorzystywany w tradycyjnej polskiej medycynie ludowej

FP – The pharmacopeia of Poland (edition II, III, IV, V, VI, VII) – „Farmakopea Polska” (wyd. II, III, IV, V, VI, VII)

HP – Homeopathic plant – roślina dostarczająca surowców homeopatycznych

OIM – Official Index of Medicines – wykaz leków pochodzenia roślinnego, które uzyskały certyfikat Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej w Polsce (w latach 1993-1998)

OLM – Official List of Medicines (1976) – Urzędowy spis leków (1976)

VP – Veterinary plant – roślina dostarczająca surowców do leków weterynaryjnych

NM – Natural medicine – medycyna naturalna

IMP – Index of Medicinal Plants of the World (acc. to: Penso G. 1983) – indeks roślin leczniczych świata (Penso G. 1983)

Kolumna 8: Inne cechy użytkowe gatunków (za Jędrzejko K. 2001)

Column 8: Others applied properties of species (acc. to Jędrzejko K. 2001)

Aph. – (aphrodisiac plant) – roślina afrodyzjakalna, pobudzająca farmakologicznie popęd płciowy lub wzmagająca zachowania erotyczne człowieka (afrodyzjakalna)

AP – (aromatic plants) – roślina zawierająca substancje aromatyczne, głównie olejkowe wykorzystywane w lecznictwie i aromaterapii (aromatyczna)

CP – (cosmetic plant) – roślina dostarczająca surowców do leków i środków kosmetycznych (kosmetyczna)

DP – dyeing plant) – roślina dostarczająca barwników do tkanin i pokarmów (barwierska)

EP – (edible plant) – roślina dostarczająca surowców pokarmowych dla ludzi (jadalna)

Fpa – (fodder plant) – roślina dostarczająca surowców pokarmowych dla zwierząt (paszowa)

HP – (homeopathic plants) – roślina dostarczająca surowców homeopatycznych

HY – (honey-yielding (melliferous) plant) – roślina miododajna znajdująca wykorzystanie w pszczelarstwie (nektaro i pyłkodajna)

SMP – (plant yielding specialized materials) – roślina dostarczająca surowców specjalnych, wykorzystywanych w lecznictwie, przemyśle i gospodarstwie domowym

SPP – (spice plant) – roślina przyprawowa (składnik potraw, napojów, soków, win i wódek)

TP – (toxic plant) – roślina zawierająca substancje toksyczne dla ludzi i zwierząt

Dec – (decorative plant) – roślina wykorzystywana w Polsce jako ozdobna, hodowana w szklarniach, ogródkach kwiatowych lub parkach

RMI – (raw material, imported) – surowiec roślinny dla przemysłu farmaceutycznego lub dostępny w wolnej sprzedaży w Polsce, pochodzący wyłącznie z importu

ICP – (introduced, cultivated plant) – roślina obcego pochodzenia, aklimatyzowana do upraw w Polsce (introdukowana)

WNIOSKI

1. Przedstawione tabelarycznie 226 gatunków w wykazie alfabetycznym to głównie rośliny wieloletnie. Pozostałe formy życiowe są rzadkie (kolumna 1, 2, 3).
2. Spośród różnych typów lecznictwa częste są te, które wykorzystują rośliny lub surowce stosowane w tradycyjnej polskiej medycynie ludowej, naturalnej, homeopatycznej i weterynaryjnej. Nierzadko są to gatunki farmakopealne i ujęte w Urzędowym Spisie Leków i indeksie roślin leczniczych świata (kolumna 4).
3. Spośród wielu wyróżnionych aktywnych substancji chemicznych w surowcach roślinnych do najczęściej spotykanych należą: izoprenoidy (terpeny), flawonoidy, węglowodany i związki pokrewne oraz fenole, alkaloidy i garbniki (kolumna 5).
4. Pod względem działań farmakologicznych najliczniej reprezentowane są surowce o działaniu: antyseptycznym *antisepticum*, przeciwzapalnym *antiphlogisticum*, ściągającym *adstringens*, rozkurczowym *spasmolyticum*, wykrztuśnym *expectorans*, przeciwbólowym *analgeticum* i przeciwdrobnoustrojowym

- antibioticum*. W grupie często wykorzystywanych należą takie działania jak: hamujące krwawienie *haemostaticum*, osłaniające *protectivum* i uśmierzające nerwobóle *anti-neuralgicum*. Z rzadko wykorzystywanych wyodrębniono działania: uspokajające *sedativum*, naczyniorozszerzające *vasodilatans*, przeciwnowotworowe *antineoplasticum* i cytostatyczne *cytostaticum* (kolumna 6).
5. Najliczniejsze grupy gatunków dostarczają: liścia *folium*, ziela *herba* oraz olejków eterycznych *aetherooleum* (= *oleum aetherum*). Rzadsze są takie, które dostarczają korzeń *radix*, owoc *fructus*, kwiat *flos*, korę *cortex*, nasiona *semen* i żywicę *resina*. Udział liczbowy pozostałych grup surowcowych jest nieliczny (kolumna 7).
6. Spośród wielu cennych cech użytkowych (kolumna 8) często opisywane są: właściwości afrodyzjakalne, aromatyczne, przydatne w przemyśle kosmetycznym, barwierskim, spożywczym i w rolnictwie (pasze). Niektóre to gatunki roślin ozdobnych i hodowanych w szklarniach oraz ogródkach kwiatowych lub parkach. Są również w wykazie tabelarycznym takie gatunki, które zawierają substancje toksyczne dla ludzi i zwierząt.

PISMIENICTWO

1. Jędrzejko K.: Zarys wiedzy o roślinach leczniczych. Śląska Akademia Medyczna w Katowicach, Katowice 1997, 695.
2. Jędrzejko K.: Medicinal plants and herbal materials in use in Poland: a check list – Wykaz roślin i surowców leczniczych stosowanych w Polsce. Śląska Akademia Medyczna w Katowicach, 2001, 393.
3. Jędrzejko K., Klama H.: Zagadnienia z botaniki farmaceutycznej i zielarstwa ogólnego. Śląska Akademia Medyczna w Katowicach, Katowice 1993, 233.
4. Jędrzejko K., Kozłowski M.: Zastosowanie surowców leczniczych pochodzenia roślinnego w wybranych schorzeniach laryngologicznych u dzieci i dorosłych. *Medycyna i Zdrowie* 2006; 3,4
5. Ożarowski A.: Ziołolecznictwo. Poradnik dla lekarzy. Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa 1980, 688.
6. Ożarowski A., Jaroniewski W.: Rośliny lecznicze i ich praktyczne zastosowanie. Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych; Warszawa 1987, 333-335.
7. Jędrzejko K., Maniara M.: Rośliny źródłem leku stomatologicznego. *Farmacja Polska* 2006; LXII (19): 880-889.
8. Podbielkowski Z., Sudnik-Wójcikowska B.: Słownik roślin użytkowych. PWRiL Warszawa 2003.
9. Penso G.: Index plantarum medicinalium totus mundi eorumque synonymorum. OEMF, Milano 1983.
10. Podlewski J.K., Chwalibogowska-Podlowska A.: Leki współczesnej terapii. Wydanie XVI. Split Trading Sp. z o.o., Warszawa 2003: 629-705.
11. Olechnowicz-Stepień W., Lamer-Zarawska E.: Rośliny lecznicze stosowane u dzieci. Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa 1989, 224.
12. Janicki K.(red.): Domowy poradnik medyczny. Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa 1989, 768.
13. Lutowski J., Alkiewicz J.: Leki roślinne w profilaktyce i terapii. Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa 1993, 154.
14. Wawrzyniak E.: Leczenie ziołami. Kompendium fitoterapii. Przedsiębiorstwo Poligraficzno Wydawnicze „Contrast”. Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Warszawa 1992, 499.
15. Schilcher H.: Fitoterapia w pediatrii. Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa 1998, 340.
16. Kohlmünzer S.: Farmakognozja. PZWL, Warszawa 2007: 277-604
17. Ben-Erik van Wyk, Wink M.: Rośliny lecznicze świata. *MedPharm Polska*; Wrocław 2008; 9, 18-19, 25, 200, 364-365.
18. Lamer-Zarawska E., Błach-Olszewska Z., Długosz A., Kowal-Gierczak B., Niedworok J.: Fitoterapia i leki roślinne. Warszawa: PZWL; 2007: 22-24, 65, 255-257.
19. Srivastava JK, Gupta S.: Antiproliferative and apoptotic effects of chamomile extract in various human cancer cells. *J Agric Food Chem* 2007; 55(23): 9470-8.
20. Rapiejko P (red.). Zapalenie zatok przynosowych. *Alergoprofil*. Reprint z nr 3/2008, ISSN 1734 – 7572: 12
21. Pierchała K.: Farmakoterapia zawrotów głowy. *Magazyn Otorynolaryngologiczny*. Luty 2008: 3-14.
22. Morawiec – Bajda A.: Leczenie farmakologiczne zawrotów głowy – aktualne trendy. *Otorynolaryngologia*. 2004; 3(2): 55-60.
23. Kokot F.: Choroby wewnętrzne. PZWL, Warszawa 1991: 654 – 671.
24. Rybak LP, Kelly T.: Ototosyczość: mechanizmy bioprotekcyjne. *Current Opinion in Otolaryngology&Head and Neck Surgery* (wyd. Pol). 2004; 1(1): 13 - 17.
25. Zahorska-Markiewicz B. i inni: Patofizjologia Kliniczna- praca zbiorowa. Śląska Akademia Medyczna w Katowicach, Katowice 2001, 205
26. Jędrzejko K., Kozłowski M.: Zastosowanie preparatów rumiankowych u pacjentów poddanych usunięciu migdałków podniebiennych. *Ann Acad Med Siles* 2006; 60 (95): 50-53.